

Батяр з Клепарова

Автор:

Андрій Аркан

Батяр з Клепарова

Андрій Аркан

Андрій Аркан (справжнє прізвище Тимчишин; нар. 1964 р.) – український режисер, сценарист, актор, дипломант (2011) та лауреат (2013) міжнародного літературного конкурсу «Коронація слова». З 2008 року і до сьогодні – засновник і керівник громадської організації «Кіновізія». Мешкає у Львові.

Львівського батяра Северина Бабія і Марту Брук, дочку відомого в місті психотерапевта, наприкінці 30-х років поєднало захоплення джазом та модними естрадними ритмами. Саме після одного з концертів розпочинається чарівна історія їхнього кохання з карколомними пригодами у вирі апокаліптичної доби.

Львів передвоєнний та перших років Другої світової війни... Кому належало це дивовижне місто? Польщі? Радянським, а згодом і німецьким окупантам?... Насамперед Львів завжди належав батярам. Попри будь-які злигодні й жахіття часу, вони ніколи не втрачали людської подоби та гідності. Бо правдивий батяр дуже добре знає, що таке справжня, всеперемагаюча любов, яка сильніша від самої смерті...

Андрій Аркан

Батяр з Клепарова

роман-фантазія в стилі ар-деко

Він гуляв і вбивав по-королівськи. А королева була така прекрасна...

Еміль Золя

1

У безконечній тиші безмежного Всесвіту згасали останні акорди. Оркестр завершив тріумфальне прем'єрне виконання джазової композиції. Мелянхолійна і така млосно-тягуча пауза нараз оповила всю залу, запанувала у її видимому й невидимому просторі, який мерехтів у пасмах легкого туману від гарячих потоків потужного освітлення, людського тепла, папіросного диму та випарів з кухні. Тут не обійшлося й без хитромудрих фокусів пана Адама. Йому, звичайному електрику, вдалося вміло поєднати магію музики з магією світла.

У такі нетривкі миті щастя, яке пронизувало аж до сліз, водночас присипляючи та заспокоюючи душу, багатьом постійним відвідувачам цього знаного на пів-Львова закладу Зеника Смаги бажалося лише одного – померти! В ту ж мить покинути грішну Землю, ніколи більше не повертатися до її вічних проблем, до думок і балачок про гроші, злидні і хвороби, до тих нестерпних, тепер уже постійних репортажів та розмов про нову, велику війну...

Труба Енвера Булфара в загальному звучанні всього оркестру не розчарувала і нікого не лишила байдужим. То було несамовите переживання чогось незвіданого, чогось, що ніяк не передається словами. І, як ознака доброго дива музики, після завмирання останньої ноти ще довго тиша панувала у просторі.

Та ось публіка з відчутним задоволенням, бо несла було вже тамувати подих, поволі виходила з навислої паузи. Спочатку полинули поодинокі плескання рук, і вже за кілька секунд одностайно і бурхливо, зі схвальними вигуками, а подекуди вже й на американський манір – свистом, зала дякувала оплесками щасливим, усміхненим музикантам, яким цього разу вдалося проникнути в найпотаємніші і найтемніші закутки нутра вибагливої львівської публіки.

Від щастя Зеник перебував на сьомому небі. Сьогодні був його день. Йому випало пережити саме той рідкісний момент у житті, про який кажуть, що зорі на небі зійшлися, і доля подарувала йому хвилини найвищого піднесення та блаженства.

Нове, дорогоцінне придбання Зеника Смаги – геть юний трубач, татарин Енвер Булфар. Неймовірно талановитий, геніальний музикант, унікальний і своїм хистом, і своєю манерою гри, що всі у Львові, навіть витончені поціновувачі джазу, не могли надивуватися: як таке могло статися, як воно могло з'явитися у місті, де ніколи не існувало видатних традицій джазового музикування, та ще й у татарській, мусульманській родині...

Вперше Зеник побачив Енвера досить давно, на виступі в ресторації «Колізей», коли юному генію заледве минуло п'ятнадцять літ. Гра Енвера настільки заповонила Зеникову душу, що він твердо постановив – за будь-яку ціну переманити молодого трубача до себе.

Енвер, хоча й був ще зовсім хлопчиськом, та на диво дуже добре знав собі ціну. Мабуть, далася взнаки спадкова підприємницька жилка народу, до якого він належав, а особливо виховання в його не бідній і напрочуд ліберальній родині. Багато родичів Енвера навчалися у найпрестижніших університетах Європи, ставали з часом відомими юристами, фінансистами, лікарями, науковцями. І батьки Енвера крізь пальці дивилися на ті його захоплення музикою, а на всі закиди своїх єдиновірців відповідали: якщо Аллах дарує їхній дитині такі здібності, отже, така Його воля! І вони не мають жодного права ні сумніватися, ні, тим більше, змінювати волю Аллаха! А крім того, Енвер був наймолодшим у традиційно чисельній татарській сім'ї і, звісно ж, пестунчиком, улюбленцем усієї родини.

Енвер одразу заломив Зенику таку ціну за свій перехід до нього, що той іно присвиснув, закотив свої пукаті очиська до неба і відступив. Так тривало чотири роки, поки Енвер не перебродив майже по всіх львівських рестораціях, клубах та дансингах. І всюди його щось не влаштовувало, всюди йому починала грати його гаряча татарська кров. Всюди починалося з незадоволення, продовжувалося напруженням, закінчувалося шкандальом, розривом і переходом у інший оркестр.

Зеник усе вичікував. Він дуже добре відчував, що конфлікти Енвера з тими всіма львівськими фраерами від музики пов'язані не з грошима. Вони для Енвера – не головне. Для Енвера головне – музика. Якось не складалося йому зігратися з

жодною джазовою групою у Львові так, як би він того хотів... А все тому, що постійно бракувало до його таланту відповідної майстерності, відчуття гармонії та ансамблю у грі інших музикантів.

Зеник терпляче вичікував. Добре знав – рано чи пізно то мусить статися. І цей час настав. Енвер сам прийшов до нього. Стояв на бетонній долівці його закладу якось невпевнено, похнюплено, у довжелезному, завеликому як на його щуплу фігурку сірому плащі, ховаючи руки в глибоких кишенях, і розглядав Зеників дансинг, порожню наразі сцену.

Досі Енвера стримувало те, що Зеник був українцем і знався з львівськими батярами, а це могло б спровокувати зайвий інтерес з боку влади, особливо поліції. Зеник свято запевнив понадміру обережного Енвера і навіть запрягся усіма найтвердішими батярськими клятвами, що з львівською владою у нього ідеальні стосунки, а всі дільничні поліцаї у нього в кишені, після чого юридичні справи вони владнали і підписали папери напрочуд швидко.

І от сьогодні – особливий день, справжнє свято, другі уродини старого Зеника. Відбулася прем'єра, перший виступ Енвера Булфара з його новим, повністю укомплектованим оркестром! Для Зеника то була найдорожча мить щастя – почути Енверову трубу на своїй сцені зі своїм оркестром! Така то була мить щастя, що йому здалося – більше таке не повториться, і в своєму житті він уже не зможе ніколи ні відчутти, ні пережити чогось подібного.

Оплески, свист, схвальні вигуки не вщухали. Публіка шаленіла від непідробного задоволення, від справжньої насолоди. Ось на авансцені знову з'явився Енвер. Овації в залі з новою силою підірвали всю публіку. Енвер, розчахнувши руки, тримав у одній своїй коштовний інструмент і, ніби обіймаючи кожного з присутніх, обвів широким жестом увесь простір зали й вклонився вдячній публіці. І ніби не відпускаючи ту хвилю найвищого захоплення, за невловимим помахом невидимого диригента, оркестр завзято вшкварив латиноамериканську самбу. Всі присутні в залі зірвалися з місць і, перекидаючи по дорозі стільці, повискакували на танцювальний пляц та й поринули в ритми запального, модного танцю.

Про надзвичайну майстерність музикантів Зеникового оркестру слава Львовом ширилася дедалі більше. Тривав стійкий запит на концерти та виступи, відповідно – кишені тих музикантів, яким ще вчора крім жебрацького вуличного музикування, нічого більше не світило, наповнювалися дзвінками золотівками. А

все то – добрий геній всіма шанованого пана Зеника! Дай йому Боже довгих і щасливих літ життя! Достатку і міцного здоров'я! Щастя й радості! З роси і з води!!!

І музиканти сповна віддавалися шаленству музики, чесно відпрацьовуючи всі ритми бойових танців зулусів, акорди і такти незнаних нетрів дикої Амазонки вкупі з африканськими джунглями та спекотними саванами кратеру Нгоро-Нгоро.

Жвавий танець нарешті скінчився, вимотавши майже всю енергію з ошелешених відвідувачів. Знеможена публіка, кволо аплодуючи, пленталася до своїх місць. Всі потребували короткого перепочинку, доброї випивки та закуски.

Ось і сам пан Зеник у дорогому, елегантному світлому костюмі з яскравою краваткою-метеликом, задоволено піднімався на сцену. Гарно кланявся на всі боки чисельній публіці, підносив догори долоні, лагідно припрошуючи втихомиритися і дозволити йому промовити кілька слів. Зеник підійшов до рампи, де на важкому металічному штативі незграбно стовбичив мікрофон, що скидався на великого павука-хрестовика, який чатує на здобич посередині своєї павутини. Не скидаючи зі свого обличчя посмішки, Зеник театралью здивовано закотив брови догори й ошелешено розглядав це диво техніки. Потім прокашлявся. Залою одразу пролунав гучний звук, який викликав серед публіки регіт задоволення.

– О!.. Працює, до холери! – Радісно розпочав свою промову Зеник. – Рухаємося в ногу з часом! Маємо теперка і в нашому улюбленому льокалі перший у Львові мікрофон! Хе-хе-хе!.. – І Зеник гучно у нього заплескав.

Моцний ляскіт оплесків, вкупі зі щирим реготом пронісся по залі, змушуючи публіку підтримати той черговий Зеників бзик. Ото вже той Зеник бзденькнув! Перший у Львові мікрофон! Ха-ха-ха!.. Та який то перший!.. Але хай вже старий тішиться! Той Зеник вічно любить фраерство скорчити, як у воду пукнути. Далі оплески в залі супроводжувалися бадьорими вигуками з місць.

– Зенку, не кремпуйся! Гони віци, Зенку! Віци давай!..

– Вали кавали, Зенку! Кавали відпускай!..

Зеник з розумінням прикрив повіки своїх банькатих очей, закопилів губу і, ствердно кивнувши головою, заспокійливо замахав піднятою рукою.

– Ціхо-ціхо!.. Буде, буде!.. Всього нині буде досить – і віців, і кавалів!.. Та насамперед для нашої поважної публіки в такий феноменальний вечір буде багато доброї музики і чарівного співу! Так, панове?! – І на цій фразі Зеник рвучко з вказівним пальцем розвертається до музикантів оркестру, а ті, мов по команді, вмочили пару запальних тактів у гучному супроводі барабанів.

Це викликало нову хвилю оплесків, вигуків та свисту. Круговий рух долоні – і всі звуки оркестру потрапляють в Зеників кулак. Музика вмить змовкає. Постійні відвідувачі дансінгу тішаться, мов діти, вони просто обожнювали ці фраерські фінти Зеника і все глибше стверджувалася серед них загальна думка, що з роками до його поважного образу більше пасувала роль старого, досвідченого конферансьє. Зеник задоволено оглянув збуджену публіку, знову підніс заспокійливо руки догори.

– Отож, файно-сьмо відбули Великодні свята, та й мусимо трохи ся бавити, бо сам пан Бог так велів!.. Бо так ся стало і ніц тому не зарадиш, але маємо нині кілька уродинників! А то є наші шановні Михайло Цяпало, Іван-Орест Шиманський та всіма знана, кохана Домна Щур з гонорової родини Когутів! Тож привітаймо їх всі разом!.. – Зеник першим заплескав бадьоро, вся зала піднялася зі своїх місць і підтримала його оплесками. А Зеник вів далі: – У такий приємний вечір вартує презентувати щось свіже. Чи не так, панове? – Зала підтримала слова Зеника схвальними вигуками. – А тому, крім уже чудесної композиції у виконанні нашої нової зіроньки – Енвера Булфара... Енверчику, вітаю, найщиріший респект!.. Оплески Енверу!.. Я з величезною радістю і з не меншою приємністю оголошую, що сьогодні весь вечір на цій сцені наш неперевершений, незрівнянний Северин Бабій!.. Привітаймо його, панове!..

Северин майже весь вечір сидів у темному кутку зали сам, він не скинув свого незмінного капелюха, а, навпаки, ще глибше натягнув його аж до самого носа, простягнув під столом ноги і куняв. Йому було добре. Йому було дуже затишно, а чарівна музика його просто заколисала, навіявши несподівані та неймовірно казкові образи.

Що-що, а ховатися, зникати в будь-якому просторі Северин у житті вмів найкраще. З ранніх літ, живучи на вулицях, які не раз в усі пори року, за будь-якої погоди ставали йому прихистком, домом, ліжком і, при потребі, криівкою, він

дуже добре осягнув те хитре і таке необхідне для будь-якого батяра ремесло. Та сьогодні робив це зовсім не задля фраерського форсу. Перехиливши кілька чарок доброго коньяку, він зробив висновок: «Той Зеник, скурвий син, видно, таки позбувся своїх знаменитих боргів, вицофався нарешті, старий пердун, з фінансової скрути, коли може собі дозволити пригощати публіку правдивими напоями, а не якоюсь там циганською цьмагою».

Перед тим як закуняти, він майже годину спостерігав за залом, шукаючи поглядом ту загадкову панну, ту чарівну незнайомку, яку помітив уже давно. Уперше зауважив її, коли у дуже доброму гуморі і відповідному градусі шпарив на всю губу батярських пісеньок, аж уся зала підтримувала його п'яним хором. В ту мить крізь тьмянний серпанок він натрапив поглядом на цікаву незнайомку в коштовному і звабливому вбранні, яка незворушно вмостилася на стільці, закинувши ногу на ногу. Опершись ліктями на край столика, вклала ніжне підборіддя на зігнуті зап'ястя рук з довгими тонкими пальцями, а очі і майже півобличчя ховалися під широкими крисами елегантного капелюшка. Уздрівши таке, Северин відчув, як його добре лупнуло потужним розрядом струму. Але найбільше його зачепили витончені, неймовірно чуттєві губи незнайомки...

Та треба було догравати на сцені свою батярську роль, доспівувати останній куплет. А незнайомка зникла щоразу непомітно, так само як і з'являлася. Своім мистецтвом ховатися вона, очевидно, набагато перевершувала Северина. З того часу всі його думки й бажання, вся його уява були заповнені містичним для нього образом невловимої незнайомки, яка так несподівано замешкала у його душі та помислах.

Але й в інші дні, коли надворі дощило, коли було зимно та слякотно на вулицях і публіки в дансингу збиралося небагато, коли серце краяли сумні думки і душу опановував тужливий настрій, коли Северин виконував лише ліричні пісні, вона з'являлася теж. І хоч як не намагався Северин розгледіти її у натовпі перед своїм виступом, то все було намарне.

У нових, розкішних сукнях ця таємнича панна виникала несподівано серед публіки і завжди вибирала недостатньо освітлений столик, залишаючись лише тінню. А густі хвилі туману з вулиці та п'яного тютюнового диму, розмиваючи її силует, лише поглиблювали відчуття містичної з'яви чарівної панни. Ця загадка незнайомки дедалі дужче роздрочувала уяву Северина, бо щойно остання пісня у його виконанні добігала фіналу, як вона несподівано підводилася і, не озираючись, повільно і граційно оминаючи столики, зникла у темряві коридору.

Северин не мав права уривати на півслові пісню, не міг, не уклонившись публіці, полишити сцену. Йому залишалося завжди безнадійно спостерігати за тим невмолимим зникненням незнайомки і проводити її осину талію та пружні, спокусливі сідниці поглядом, сповненим невимовного жалю...

Йому так і не вдалося жодного разу хоча б на секунду зазирнути у її очі, побачити все обличчя. Ось і цього разу він намагався помітити її серед гостей закладу, прагнучи заговорити, познайомитися... Цей образ невлівимі красуні не міг його не зацікавити, адже вона з'являлася лише на його виступах!.. Ця незнайомка його збуджувала, вабила, не давала спокою...

Несподівано в його кольорові марення продерлося: «Наш неперевершений, незрівнян-н-ний Севери-и-ин Ба-а-абі-і-ій!» Залунали оплески, світло прожекторів забігало по залі, аж поки не упіймало Северина і не застигло. А він повільно підвівся, пружно розправив широкі плечі, скинув і недбало повісив на спинку віденського стільця свою стареньку маринарку. Залишаючись у самій сорочці без краватки, в камізельці і капелюсі, абияк закатав манжети сорочки. Тоді з руками в кишенях, з виразом шляхетної нудьги, оглядаючи залу з-під крисів капелюха, пробирався поміж столиків до сцени. А там, в яскравому сліпучому світлі, яке перетворювало публіку на суцільну темну масу, Северин подарував їй свою безцінну, чарівну і таку звабливу для сотень найпалкіших прихильниць усмішку. Потім підійшов до мікрофона, витягнув з кишені руку і підняв догори. І зала принишкла. Залунав його густий і глибокий оксамитовий голос. Він дякував публіці, а відтак дякував Енверові за його фантастичну гру. Та раптом Северин затнувся. Зала напружено завмерла. Тієї секунди всім здалося, що їхній кумир на сцені настільки перейнявся і музикою, і грою Енвера, що не може стримати свого розчулення. Публіка отетеріло, не порушуючи мертвої тиші, зачаровано спостерігала за Северином, жадібно всотувала всі його рухи й навіть мовчанку. А той все не міг відірвати свого погляду від столика під стіною.

Помилитися він не міг. Це була вона!..

Пауза дещо затягнулася...

Отямившись, Северин промовив:

– Перш ніж запропонувати вам чудовий львівський романс, я хотів би запросити на цю сцену всіма нами знаного гумориста Міська Макальондру!..

З-за одного зі столиків піднялося двоє хлопаків і попід лікті винесли та поставили твердо на ноги опецькуватого чоловічка, який усе похитувався. Вони, мабуть, були дуже втішені, що нарешті позбулися своєї почесної місії! Сам Северин найняв тих юних батярів приглядіти пильно за Міськом і в жоднім разі не дати йому більше ні грама випити аж до самого виступу. Батяри поставилися до цього прохання з глибоким розумінням, хоча це далось їм дуже непросто, а відтак з полегшенням зітхнули й відразу поквапилися до буфету пропивати чесно зароблені Северинові золотівки.

Місько Макальондра під сміх та оплески зали викотився перевальцем на сцену, тримаючи в руках дворучну пилку і смичок. З масною посмішкою на круглому обличчі він розчулено кланявся збуреній залі. Жестом руки Северин стишив залу, а сам аж сяяв від задоволення – дякувати Богу, Місько ще перебував у робочому стані.

– Маю надію, коханий наш Міську, що гумору нині буде аж забагато, не?!.. Та мушу всіх здивувати, бо наш любий пан Макальондра з'явився туткай не для гумору. Зараз ми продемонструємо ще один, мало кому відомий талант нашого Міська, який люб'язно погодився підтримати мене у виконанні нової пісні. Будь ласка, принесіть стільчика для пана Макальондри!..

Пан Макальондра нарешті всівся, прикрив повіки і, одухотворено зосередившись, за якусь мить поважно кивнув Северинові головою. Той розвернувся до оркестру і подав знак – можна починати. Зала затихла. Пан Макальондра приставив до рівного краю пилки смичок. Оркестр заграв перші такти ліричної мелодії і змовк. Після короткої настроєвої паузи м'яко і ніжно залунала в залі дворучна пилка. Северин з ясним і чистим поглядом захоплено вслухався у ті тендітні, неземні звуки. Оркестр, дочекавшись свого вступу, легко підтримав і повів далі мелодію ліричної пісні.

Довгі, міцні пальці Северина обхопили стояк мікрофона. Всі жінки в залі вже вмлівали. Екзальтовані панянки, які ніколи не проминали виступів Северина, стверджували, що крім його феноменального тембру, його чарівного співу, їх насамперед розпалювали ті його жилаві руки, ті витончені, міцні, кощаві пальці. Вони творили з ними щось несамовите, доводили до цілковитого екстазу, кидали їх у гарячий піт, у сльози, робили їх усіх мокрими. А-а-аххх!.. І той голос, і ті його пальці доводили їх до такого стану, що ті нещасні панянки заледве себе стримували, аби не кинутися на сцену і не роздерти того чортового Северина на

кавальчики!

Після кількох вступних тактів Северин заспівав, спрямувавши всі хвили найніжніших емоцій, найчистіших почуттів у той тьмянний куток зали, де в струменях гарячого повітря тремтів її силует...

Ми нині стрінулись знову,

По днях розлуки й туги,

І розпочали розмову,

Яку давно вже вели.

Знаю я, знаю, кохана,

З ким вечорами стоїш,

З ким ходиш квіти збирати,

Про кого мрієш та сниш.

Завтра я візьму револьвер,

І груди свої прострелю,

Дай, мила, уста ружові,

Дай, заки я ще жию.

2

Викликало сумнів, чи личило той заклад на Підзамчі, відкритий у приміщенні складу збанкрутілої ткацької фірми «Соломон Рубінштейн і син», посеред інших цехів і варштатів, так гучно називати «дансингом». Дехто вважав, що Зеник під старість геть звар'ював. Ще мало за життя під спідниці різні залазив, то ще йому, на старості років – дансинг подавай! Бо сам вже ся сунути туди не годен,

то хоч си подивит – як то енчі баби ниньки ся перекидають!

Та старий Смага дуже добре знав, що робить. Не так його ті баби турбували, як давня, незгасима пристрасть до живої музики, до того вулканічного чорного джазу, до танго, самби і фокстроту. Сам Зеник за своє бурхливе життя перепробував усі можливі музичні інструменти і потрохи вмів грати на кожному. Та якась неояснима пристрасть володіти всіма інструментами одразу брала у ньому гору. Він усе своє життя намагався влаштувати якісь концерти, виступи, збирав батарей грати в джазових оркестрах, сам грав на танцях, весіллях, похоронах, хрестинах, уродинах. Де тільки не звучала музика на Замарстинові, Рогатці чи Клепарові, кожен, хто раптом шукав Зеника Смагу, сміло міг йти туди і знайти його там, бо він там був.

Зеника любили й шанували, та не всі. Усе своє життя мав він одну проблему – свої його не дуже сприймали і все зиркали на нього підозріло через оту дурнувату, як вони гадали, пристрасть, оте захоплення тим бісівським, прости Господи, джазом! Отими всіма заокеанськими, чужинецькими музичними витребеньками, що й музикою не назвеш!.. Тьху!.. І все намагалися повернути його на українську класику.

Треба сказати, що вся та неймовірна історія Зеника Смаги, яка фантастичним робом пов'язала його долю з долею ткацької фірми «Соломон Рубінштейн і син», тягнулася вже дуже давно. Сам Зеник ніколи в життю не зміг би взяти той склад у свою власність, якби не щасливий для Зеника і нещасний для родини Рубінштейнів драматичний збіг обставин. Річ у тім, що Зеник дуже добре знав єдиного, безталанного сина Соломона Рубінштейна Самуїла.

Бідака Самуїл через нещасливу любов до прекрасної і недосяжної Рахілі почав іноді вчашати до однієї дуже славної і не менш сумнівної кнайпи біля Краківського базару. Там вони й познайомилися з Зеником, і якимось так дуже швидко заприятелювали, а потім і подружилися. Та так, що Зеник одразу став найріднішим кумпем Самуїла на все життя. Настільки рідним, що Зенику не раз доводилося тягнути п'яного Самуїла на своєму карку до його помешкання і довго потім вислуховувати дошкульні і несправедливі образи, ще й погрози не в міру злих родичів Самуїла віддати Зеника під арешт! За що?... Зеник того ніяк не міг второпати. Він же ж добре зробив для Самуїла, принісши його додому.

Хоч як він не виправдовувався і не намагався роз'яснити ситуацію, хоч як не божився, його слова не мали такої сили. Врешті, шляк трафив Зеника щоразу

пояснювати одне й те саме, і він у відповідь вже сам погрожував тим бісовим євреям поліцією. Бо його вини в тому не було жадної!.. Гик!.. Він не винен, що той Самусь їхній п'є. Зеник йому ніколи не наливає! І то всі можуть підтвердити... Гик!.. Навпаки, то Самусь сам його постійно пригощає! І ваш Самусь вже не маленький, щоби за ним постійно доглядати! І вони, його родичі, ще мають бути вдячні Зенику... Гик!.. який щоразу допроваджує їхнього Самуїла додому цілим, неушкодженим і не пограбованим! Але якщо таке в них ставлення до його доброти, то Зеник... Гик!.. клянеться ніколи більше не зв'язуватися з їхнім коханим Самуїлом, і нехай він від нього відчепиться!.. Назавжди!.. Гик!.. А ні, то тепер Зеник заявить на них у поліцію!.. І на тому – фертик!.. Честь!.. Гик!..

І Зеник гордо відступав у глуху, темну ніч...

Та родичі нещасного Самуїла й самі все дуже добре знали, що Зеник – хлопака чесний, справедливий і щирий, віддано переймається музикою, і що всі слова його про Самуїла – то чистісінька правда. Та крім усього той Зеник вмів добре тримати свого язика за зубами, а для них то, в такій делікатній ситуації, було найціннішим. От тільки не знали вони, що мають чинити зі своїм нещасним Самуїлом. Врешті, так погадавши, вирішили – нехай! Нехай вже той дивакуватий Зеник приводить чи приносить їхнього Самуїла додому, ніж би то мали робити поліцейські. І за якийсь час уже Самусь знову розшукував по кнайпах Краківського передмістя свого укоханого Зеника.

Так то тривало доти, поки вся родина Рубінштейнів не пересвідчилася остаточно, що їхнього нещасного родича скосила унікальна і надзвичайно рідкісна для жидів недуга – алкоголізм. Та так скосила, що якогось вечора, коли Зеник у родинних справах був десь поза Львовом, Самуїл, перебуваючи у стані глибокого відчаю, що не може знайти свого кумпля, невідомо яким робом опинився на Кульпаркові.

Вся та пригода мала б залишитися в таємниці, але вона зненацька завдала страшного удару по слабкому серцю старого Соломона Рубінштейна, і той удар був такий потужний, що старий невдовзі помер. А що він до нестями любив свого нещасного синочка Самуїльчика, і до останньої миті надіявся, що той схаменеться, що все у нього ще налагодиться в житті, то й зробив його спадкоємцем усіх своїх статків.

Спочатку родина Самуїла намагалися контролювати фінансові витрати свого безталанного родича. Та справи фірми й без того йшли вкрай зле. Багато що

залежало тільки від волі власника, і кредитори, відчувши цю слабину, були невблаганними: або – або! Правдою було й те, що фірма ця, хоча й опинилася в жалюгідному стані, та все ж на підприємницькому ринку ще зберігала до себе інтерес, залишаючись і далі ласим шматочком.

Врешті родичам Самуїла якось вдалося заборонити йому без їхньої згоди порядкувати фінансами фірми. Але такий крок лише погіршив загальну ситуацію. Самуїл почав позичати невідомо де, невідомо в кого, роздаючи направо і наліво підозрілі векселі. А потім він шукав свого коханого Зеника, і починалося невеселе свято з присмаком невтішної гіркоти за нерозділеним коханням до такої недосяжної Рахілі. Самуїл все розповідав та все виливав із себе потоки гірких слів та сліз. А Зеник мусив то все слухати і співчувати нещасному Самуїлу.

Дійшло до того, що Самуїл став позичати гроші у Зеника також. Знаючи достеменно всю ту історію з тими позичаннями і передбачаючи, чим то все могло би скінчитися, Зеник вирішив сам звернутися до його родичів з пропозицією добродійного гешефту. Нехай уже він, Зеник, опікуватиметься їхнім Самуїлом, якщо той так прикипів до нього. Але Зеник хотів би мати якісь гарантії, що його гроші й зусилля компенсуються.

Фірма «Соломон Рубінштейн і син» одною ногою вже стояла на межі банкрутства і родичі Самуїла відчайдушно розробляли плани можливого порятунку. Але й із Самуїлом треба було щось теж вчинити. Тож пропозиція Зеника виявилася надзвичайно доречною. Тому Зеникові запропонували під заставу отой старий, занедбаний склад, який не використовувався ще за життя старого Соломона.

Радості Самуїла не було меж! Бо виходило так, що Зеник відтепер мовби ставав його компаньйоном. А родичі на якийсь час здихалися клопотів із Самуїлом. Він щовечора пунктуально з'являвся у супроводі Зеника, нікого не турбуючи, опинявся у своєму ліжку і тихо, мирно засинав.

Невідомо скільки б воно ще так тривало, але все частіше Самуїл, з невідомих причин не зустрівши свого Зеника по знайомих кнайпах, знову і знову опинявся на Кульпаркові. Врешті опинився він у тому закладі остаточно. Бо вже перебував у такому стані, що випускати його серед людей було б небезпечно. Зеник роки два навідувався до нього, приносив якісь смаколики. А одного сонячного дня Самуїла не стало – помер від туберкульозу.

Все рухоме і нерухоме майно фірми «Соломон Рубінштейн і син» було продано за борги. Нові власники спробували забрати у Зеника склад, але той навідріз відмовився просто так віддавати склад і поставив питання руба: або повертають йому витрачені на покійного Самуїла гроші і фінансово компенсують увесь змарнований на нього час і зусилля, або відмовляються від претензій на те приміщення.

Зеник Смага – то був ще той батяр! Зовні такий добрий, лагідний, привітний, що й хробака не образить, він тим своїм виглядом багатьох уводив в оману. Кому здавалося, що з нього можна шнурки вити – ага, якраз!.. Внутрішньо Зеник Смага був хлоп твердий, як мур! І коли надумав домогтися свого, ставав непоступливим як бик, затятим і таким, що краще цофнутися йому з дороги на бік!

Так і сталося. Родичі спробували судитися, але програли, і Зеник несподівано став повноправним власником оміряного приміщення складу. Нарешті його підприємницький дух загравав усіма фантастичними ритмами та акордами. Зеник знайшов свою нішу, в якій міг розкритися його талант на всю потужність. Матінка Природа щедро обдарувала Зеника чудовими організаційними здібностями. І якби ж то Зенику більше пофортунило в житті, і дав би йому Бог вродитися не тут, а, скажімо, в Італії, Німеччині або у Франції, то став би там наш Зеник успішним музичним продюсером, або ж особистим імпресаріо якої-небудь світової знаменитості, власником музичних студій, концертних зал, симфонічних оркестрів, музичних театрів. Бо весь його музичний талант витав саме у цій, такій не дуже шанованій у колі митців підприємницькій сфері.

Всі, хто знався з Зеником, помічав його особливу, аж до якоїсь маніакальності потребу мати свій власний джазовий оркестр. Отож, спочатку добрі чутки, цікавий поговор, а потім і слава про Зеника, як найкращого організатора дворкових оркестрів, рознеслася чи не на весь Львів. Зеник надзвичайно любив ту свою пристрасть, віддавався їй по вінця і ніколи не жалівся на брак запросин грати на різних дефілядах. Тому ніколи й не жалівся на брак грошей. Єдине, що стримувало його у тій діяльності – то постійна відсутність свого приміщення як для репетицій, так і для виступів. Бо оренда витягувала з нього такі грубі гроші, що Зеник, бувало, лишався з нічим. Саме в такі миті його й можна було зустріти і п'яним, і злим, і... готовим на все!..

Але нарешті доля йому усміхнулася, склад вдалося відвоювати, підписати усі папери, і Львів облетіла новина: на Підзамчі незабаром відкриється новий розважальний заклад з капітальним, просторим пляцом. Того дня Зеник першим

ділом помчав до церкви Св. Юра і віддав на храм усі гроші, які мав при собі. Поставив з десятків найгрубших свічок за всіх, кого в ту мить згадав, включно з Самуїлом і його родичами. Потім ревно висповідався і попросив благословення у святих отців на богоугодну справу.

З чистою, як крапля води з карпатського джерела, душею, в легкому і безтілесному стані, не чуючи під ногами землі, полетів Зеник далі творити свої великі справи.

Найбільше його турбували дві речі: відсутність доброго джазового оркестру і вдалої назви для нового закладу. Вже все перебрав, що було влучного, що було гучного, такого, що могло б одразу привабити потрібну публіку, багато публіки... Ніщо не підходило! Врешті, стомившись, вирішив Зеник обмежити своє коло пошуків на модних слівцях, назвах, іменах, пов'язаних з античною, грецькою та римською міфологією. Яких тільки порадників він не мав! Чого тільки він не почув! Все не те!.. Голова пухла, в очах темніло, у вухах шуміло, а назви як не було, так і немає, і не годен було знайти...

У відчаї Зеник плюнув на ту безнадійну справу і вирішив: перша ліпша назва, яка тут прозвучить, і стане офіційною назвою цього закладу. Так уже склалося, що в житті Зеникові часто фортунило. У дверях складу, щедро залитих сонячним промінням, з'явився невисокий темний силует у старомодному «мельонику». Несподіваним гостем виявився давній кумпель Зеника, потужний батяр з Личакова, гуморист Місько Макальондра.

Зеник був і безмежно втішений, що бачить таку рідну душу, і не радий особливо – в залі ще тривав ремонт, було не прибрано, тому й мусив через ту знамениту галицьку делікатність, замість привітання, голосно про це нагадати.

– До холери, Міську! А ти чого си припер?! Хіба не видиш, що ще ніц не зроблено і не прибрано, до холери! Га-га-га!.. Хосьда, я ті обнімлю і поцілую в чоло, скурвий ти сину! Вважай на свою маринарку бо я маю руки, випацькані в розчині...

Вони розреготалися і обнялися, як брати.

– Ти мені скажи такво-во, кулего... – почав Місько, вправно скручуючи си цигар та алігансько накладаючи зі срібного пуделка тютюн на клаптик папіросного паперу, потім смачно його наслинив і облизав. Затим зосереджено встромив той

цигар в свій знаменитий бурштиновий мундштук, який перед тим добряче продув, видобуваючи з нього рвучкі і голосні звуки качиноного крякання. За тими звуками всі на Личакові знали, де в ту мить можна шукати Міська Макальондру. То його дуже тішило, бо він надзвичайно пишався тим мундштуком. Другого такого по цілім Личакові ніхто не мав, та й на Замарстинові так само. Тож припаливши цигар і спалений сірник встромивши назад до пачки, Місько сховав сірники разом зі срібним пуделком з тютюном у бічну кишеньку камізельки, з якої звисав масивний, хитро сплетений срібний ланцюжок кишенькового дзигарика і, випустивши густу хмарку смердючого диму, повагом провадив далі.

– Скажи мені такво-во, кулего. От я, старий батяр, знаю той Львів, як своїх сім пальців, облазив кожду вуличку вздовж і впоперек не раз і не два, але нині стільки мусів по тих лябіринтах налазитися, заки-м тебе туткай здибав... і твою хавіру. – Місько змовк. Зробив кілька обережних кроків досередини, смачно пахкаючи цигарем, і зачудовано оглядав усе приміщення. – Чи ти не боїши, що не матимеш клієнтів, га?... До курвої мами, ал-л-ле то е пляц!!! От-то, холера! Що пляц – то пляц! І той-во, я – то таке, я Львів добре знаю... Та й нащо мені той дансинг си здав, до дупи, на старости років, не? Хе-хе! Але от, молодь, котра гірше Львів знає, то як бути? Ну, і чи ти не боїши, що твій заклад ніхто не знайде в тім лябіринті, га?

– Як-як?... Як ти сказав?... Лябіринт?

– То е такі закапелки, де тебе ся блуд чіпає. І як зайдеш раз... а вийти вже не зможеш, бо дороги назад нема, а е тільки безконечні такі блукання...

– Ну, Міську, тебе сам Бог послав до мене нині! Ти ото блудив, але знайшов-таки дорогу сюда, до мене. Так і публіка до мене прийде! А я ото блудив-блудив і таки виблудив на ясне сонечко! Маю назву! Нарешті! «Лябіринт»! Незле, га, до холери?! Дансинг «Лябіринт»! Ну, нарешті! – Зеник ще і ще раз повторював те слово, яке вже стало назвою, смакуючи його на всі боки. – Звучить, га?! Міську, мушу тобі віддячити! За назву! Зара йдем до ресторації на мое конто! Виставляю могорич! А ще мушу тобі сказати, я вже сам йшов тебе десь шукати, але то таки пан Бог сам послав тебе до мене нині! Маю до тебе одну дуже делікатну справу.

Так з'явився у Львові дансинг «Лябіринт». Відразу той розважальний заклад справді не мав такої популярності, як про те мріяв Зеник. Та й самі, дуже добрі загалом музиканти нового, недавно створеного Зеником оркестру, чекали чогось більшого. Зібрати нову джаз-банду йому вдалося на диво легко і відносно

швидко. Зрештою, труду багато Зенику не довелося докладати, бо всі відомі йому добрі музиканти тільки того й чекали, коли Зеник ім свисне.

Зеник першим ділом відразу зладив усім однакові, приємного світлого вальору двобортні маринарки з блищачими гудзиками, однакові краватки-метелики, всі мали однакові темні сподні з гострими кантами і чорні, напуцovanі до блиску мешти. І на всі ті убори пішли останні, позичені Зеником гроші. Все! Тепер Зенику позичати вже не було в кого, не було де і не було як. Тепер додаткові позички виглядали б доволі підозріло, бо якраз невпинно підходив час потрохи віддавати раніше позичені гроші. А новий оркестр вже не вперше грав у великій і майже порожній залі. Вся нечисленна публіка з місцевих батярів та їхніх кобіт почувалися в такому просторі ще якимось ніяково і наразі збиралися тут швидше з цікавості, ніж з чітким, усвідомленим бажанням добре відпружитися і весело збавити час.

Та Зеник ані секунди не хнюпив носа, не втрачав бадьорості, все повторював: «Нічо, нічо, нічо!.. Все ще в нас буде! Буде!.. Все ще заграє! По тому лябіринту треба ще трохи поблукати, поблудити, перш ніж мати те, що хочеш! Граєм, граєм, хлопаки! Не сумуємо! Граєм!!! Жваво, бадьоро!»

І тими словами, і своєю поведінкою Зеник справді запалював своїх музикантів, змушував їх краще зігратися, відточувати свою майстерність. І всі плекали в своїй душі непохитну надію, всі твердо вірили, що Зеник добре знає, що він говорить, що він робить, а найкраще знає, що він хоче і куди всіх має вести. І жодного дня, окрім постів, «Лябіринт» не припиняв своєї роботи.

Підприємницька жилка Зеника в ті перші, напружені дні проявила себе якнайкраще. Без будь-якої реклями, бо на реклямю вже не було ані гроша, в «Лябіринті» проводилося все, що так чи інакше могло викликати до нового закладу інтерес, привернути хоч якусь публіку і то за дуже помірну ціну, а то й безкоштовно. Але він також не цурався жодної нагоди добре закалимити. Від дитячих свят-співаночків, до репетицій і виступів хорів, церковних служб, весіль, прийнять, концертів, виступів, ну й, звичайно, самих танців – усе в «Лябіринті» проходило якнайкраще.

Важливим надбанням для Зеника виявилася пані Стефця. Один час вони навіть були дуже добрими сусідами, бо їх як нікого еднали взаємні вподобання. Пані Стефця кохалася в гарній музиці і обожнювала добрий спів, а Зеник любив добре попоісти.

Чи не з самого дитинства пані Стефця пропрацювала куховаркою. Вона пройшла, без перебільшення, майже всі кухні Львова. А починала з замарстинівських кнайп, далі пішли невеликі пекарні, цукерні та каварні, а вже в зрілому віці – поважні ресторації, куди пані Стефцю радо запрошували, іноді й переманювали, бо пані Стефця вважалася однією з найкращих господинь-кухарок на цілий Львів. В силу відомих обставин вона як українка не могла, та й особливо не прагнула зробити собі кар'єру, хоча всі відомі львівські шеф-кухарі гонорових ресторацій залюбки користувалися її послугами як помічниці, самі ж пожинали всі лаври талановитих кулінарів. Але роки минали. І пані Стефця все частіше почувала себе не в силі жваво і натхненно виконувати свою улюблену роботу так, як то було замолоду. Аж поки цілком не покинула свою працю і не відійшла на емеритуру. Та ненадовго... Бо тут ні сіло ні впало знову вигулькнув той старий холерник Зеник зі своїм дансингом і з новими ідеями! Щось там вони з паньов Стефцьов міркували, розважали, сперечалися. Бо пані Стефця одразу ж навідріз відмовилася повертатися до колишньої праці – роки вже не ті, та й здоров'я так само, та вислухавши ще і ще раз усі Зеникові аргументи, врешті здалася й пристала на його пропозиції. І та їхня зустріч завершилася гучним могоричем, аж сусіди дивувалися й заздрили, бо той могорич уже на «мале вісіле» потягнув. Як виявилось згодом, головним і переконливим аргументом для пані Стефці була близька відстань до того дансингу, який розмістився недалеко, майже за рогом, і їй не доведеться бозна-куди чалапати своїми хорими ногами.

Небавом, на задньому дворі «Лябіринту», впритул до його глухої стіни, з'явилася невеличка прибудова, така собі літня «домова кухня», де пані Стефця з кількома помічницями випікала смачне печиво і готувала сніданки «з собою» для робітників, учнів та академіків. Усім простим людям на тій ділянці одразу ж стало зрозуміло, що тота «домова кухня» – то тільки вивіска, аби замилити очі владі з її контролюючими органами. Бо академіків у тому районі, може, й набереться зо два десятки, але щоби для них аж цілу «домову кухню» відкривати!.. А робітники?... Та де б то наш робітник сніданки з «домової кухні» брав! В нього – що, свого дому нема, чи що? Не, за тим крилося таки щось інче...

Потихеньку асортимент пропонованих страв і напоїв розширювався, аж нарешті веселий дансинг «Лябіринт» набув ще й славу непоганої ресторації з чудовою кухнею. Не!.. Той куревський Зеник таки знав, що хотів, а ще краще знав, що має для того зробити.

Одного погідного літнього дня, коли лагідне сонце заливало золотом і теплом весь простір, а люди повиходили з церков у блаженному, сонливому спокої і верталися домів, Зеник, незважаючи на святу неділю, збирав своїх оркестрантів, аби ті повправлялися та розігрілися перед вечірнім виступом на танцях. Музиканти хоча й нарікали на вимогливість Зеника працювати в святу неділю, та в глибині душі давно змирилися з таким станом речей. Тим більше, що ніхто працю музикантів у неділю гріхом не вважав. Та й була у тому якась логіка: коли всі звичайні люди танцюють, розважаються, музиканти мусять грати, працювати тобто. І добре грати, до курвої мами!

Тому й розуміли всі ту Зеникову суворість під час недільних проб. Бувало, погрожував не на жарт, що позбавить платні, а то й дасть шпіца під зад і вицофає з оркестру до дідька кожного, хто пропустить хоч одну недільну виправу, незважаючи на жодні заслуги. Та й неділя була єдиним днем, коли вдавалося на повну силу повправлятися зі своїм оркестром. В усі інші дні оркестрантів годі було зібрати, бо гарували по ріжних роботах. А ті, хто ввечері ще зміг приплентатися на пробу, то хоча й трималися гонорово, все одно виглядали надто втомленими, щоби Зеник міг вимагати від них наснаги й зосередженості, та ще й перед вечірніми танцями, які закінчувалися десь аж за північ.

Зеник тішився, бо саме тої неділі музики з'явилися всі як один, ще й завчасно. Всі виспані, бадьорі і веселі, готові до любих творчих подвигів. Жартували, дуріли, чи просто тинялися по залу, балакаючи між собою, чекали тільки сигналу від Зеника. А він, у пречудовому настрої, перебираючи якісь ноти з модними тангами і фокстротами, якісь листочки з записами нових пісеньок, думав про те, що коли хлопці добре відпрацюють, треба буде ім виставити фест гонорову вечерю, не таку, як завше.

Аж раптом, за прочиненими дверима складу, на завжди тихій і спокійній вуличці почувся незрозумілий шум, а за ним тупотіння сотень ніг у супроводі гістєричних, майже божевільних криків. Музиканти в залі враз припишкли, повернули свої здивовані очі до дверей. Що могло статися? Пожежа? Потоп? А чи війна, до холери? Та серед всього того хаосу звуків чітко вирізнялося одне слово: «Цепелін!!! Цепелін!!!» Музиканти Зеникового оркестру, як по команді, вмить покинули свої інструменти на стільцях і поперлися до виходу. Зеник їх ніяк не стримував. Йому й самому стало цікаво, що ж то могло такого там стрястися.

В ясній блакиті чистого, у недосяжній високості неба повільно пропливав наді Львовом довжелезний і величезний дирижабль. Його напівматова, металічної фактури сферична поверхня виблискувала сріблом у променях сліпучого сонця. Дирижабль рухався дуже повільно, поважно і впевнено, так, що можна було розгледіти на ньому всі найдрібніші деталі.

Це фантастичне, аж до якогось містичного відчуття, атракційне видовище витягнуло, здавалося, всіх людей з усіх околиць, усіх вулиць. Босоногі, голопузі, немиті і нечесані діти, гонорові пані і панове в ошатних недільних вбраннях, огрядні господині з кохлями в руках, у чистих вишитих сорочках і незмінних, вкритих сірими плямами фартухах, а за ними вже захмелілі газди у вишиванках, колоритні місцеві батяри, непробудні п'яниці та обережні злодюжки, поважні священики, ченці та черниці, євреї в старих зацофаних лапсердаках, товсті місцеві шльондри, які щойно пробудилися після нічної зміни, старі і німецькі каліки, які, здавалося, розсипалися, ідучи, та інші подібні типи того незвіданого району Підзамча в такому розмаїтті, що ніхто би й не сподівався побачити їх усіх тут разом, таких, якими вони були в своєму нелегкому житті. Неможливо було б собі уявити чи навіть здогадатися про існування такого розмаїття різних типів людей. Але того дня заворожені очі всіх були спрямовані в небо, де все ще пропливало те ніколи не бачене диво техніки понад Львовом. Найбільше впадала в око хвостова частина дирижабля – криваво-червоного кольору з білим кругом посередині, у якому перевернутим квадратом чорніла свастика. Всі вже знали приналежність того літального апарата, але ніхто не міг впевнено назвати хоча б якусь одну переконливу причину появи його над Львовом, бо ніде ніхто не чув та й не бачив жодних повідомлень, що такого-то дня, о такій-то годині слід чекати його.

Під черевом дирижабля містилася довга, з великими квадратними ілюмінаторами, кабіна для пілотів, а також приміщення для доволі чисельних пасажирів. Потім по Львову ширилися чутки, що хтось дуже добре розгледів і розпізнав тих пасажирів, навіть зауважив, як ті посміхалися й помахували своїми ручками, нібито вітаючись. І були то все німецькі військові, у своїх сірих та чорних мундирах з погонами й відзнаками, з червоними пов'язками на рукавах, а цивільних там майже не було.

Уже наступного дня всі львівські газети рясніли повідомленнями, а також і львівське радіо жваво оголошувало про ту сенсаційну подію. Виявилося, що то був пробний, експериментальний політ, спланований владою Нової Німеччини з метою дослідження можливостей відкриття нових ліній польотів дирижаблів. І

одну таку лінію передбачали прокласти від самого Кенігсберга, через усю Польщу аж до Бухареста в Румунії, з перспективою опанувати повітряний простір ще й далі, аж ген до Іраку та Ірану. Там Нова Німеччина нібито має намір розробляти нові поклади нафти. Всі ж бо знають, як сьогодні Європа вкрай потребує дешевого пального. Відтак нові повітряні маршрути наднових моделей дирижаблів мали б по ідеї забезпечувати швидке перекидання великих партій інженерів і працівників у важкодоступні нафтові райони. Та сталося так, що той перший дирижабль, який випадково опинився над самим Львовом, потрапив у дуже несприятливі погодні умови, тому й довелося змінити маршрут польоту. Влада Нової Німеччини сподівається, що всі мешканці міст змогли на власні очі побачити і захопитися нечуваними темпами економічного зростання, пересвідчитися у могутності промислового потенціалу Третього Райху, який єдиний здатен забезпечити економічне і політичне об'єднання Європи, гарантувати всім жителям соціальне процвітання... Подібні повідомлення й репортажі у величезній кількості з'являться лише наступного дня. А сьогодні...

Оркестранти на чолі з Зеником, мов ошелешені, не дуже відрізняючись від захоплених дітей, які й далі, не вгаваючи, верещали на всю вулицю: «Цепелін! Цепелін!», заворожено бігли разом з ними за тим літаючим чудом. Вітер куйовдив їхнє світле волосся, лопотів у легких складках сорочок, іскрилися захопленим блиском очі, звернені до неба. А дирижабль, хоча й рухався повільно та плинно, все набираючи висоту, невпинно віддалявся і наздогнати його вже було несила.

Ніби за магічним помахом чарівної палички, Зеник зі своїми хлопцями, і не лише вони, а й разом з цілими юрмами дорослих чоловіків, раптом потрапили у своє дитинство і, аж до появи сліз в очах згадували ті щасливі миті, коли вони, ще такими дрібонькими львівськими хлопчиками бігали аж ген за костьол Св. Ельжбети, попри двірець, через шкарп, попри Левандівку, до Скнилова на нове летовище, де з замиранням у серці спостерігали за тренувальними польотами аеропланів. І всі тоді мріяли про небо, про польоти, про таку манливу, цю незвідану далечінь... І всі хлопчики тоді неначе хворіли на одну дуже дивну хворобу – це таке не усвідомлене і нічим не пояснюване жагуче бажання відірватися назавжди від тої осоружної землі і полинути... кудись... туди...

Дирижабль зі свастикою на хвості все віддалявся. Зробився, врешті, невиразною сірою плямою, потім темним кружечком, цяткою, а відтак зник десь далеко, за горизонтом.

Музиканти не на жарт розгомонілися, обсмоктуючи це небуденне видовище, але Зеник швидко їх отямив:

– Ану вже стулили писки! Що то таке має бути? Ще нічого не зроблено, а вже півдня – до дупи! Що не виділи?! За вітром всі побігли, як подуріли! А музика?! А наші виправи оркестрові?! А ввечері ще маємо концерт і танці! Досить базікати! До роботи!

Але хлопці, повернувшись до «Лябіринту», немов показалися, раз по раз переривалися, відволікалися від музики, від своїх інструментів, знову й знову збуджено обговорюючи ту подію, мимовільними свідками якої стали чи не всі мешканці міста. Зеник більше не вчитував хлопців. Усе одно з несподіваним перельотом того француватого «цепеліна», який виник невідь звідки, веселої забави того вечора не вийде. Всі, хто прийде сьогодні, будуть далеко від музики, від виступів його оркестру, всі перейматимуться лише одним – тим «цепеліном». Зеник навіть подумав про таке, а чи не створити на тій хвилі якусь нову джазову композицію з такою актуальною назвою «Цепелін». Цілком можливо, що вона сьогодні прозвучала б і, цілком можливо, стала б надзвичайно популярною у майбутньому. Знову думки про той клятий дирижабль!.. І, аби відволіктися від тих, не зовсім приемних вражень, Зеник міркував над наступними кроками у формуванні свого оркестру.

Він давно мріяв побачити й почути на своїй сцені, у супроводі свого оркестру якогось оригінального музиканта-віртуоза вкупі з талановитим вокалістом. Для остаточного сповнення мрій йому до зарізу бракувало саме таких двох артистів. Про молодого, фантастично талановитого трубача, татарина Енвера Булфара, він чув уже давно, навіть бував на кількох його виступах в «Колізеї» та «Жоржі». Так, музикантом він був першокласним, нічого не скажеш! Геній! Але той малий виявився таким гоноровим, що най сховається уся та польська шляхта! Перемовини з тим Енвером будуть непростими, дуже непростими. Ну, нічого! Зеник почекає. Він терплячий, і він вміє чекати. Але от де знайти доброго вокаліста?...

І на днях він вирішив завітати ще й у «Брістоль».

– Севере!.. Севере!.. С-с-севере!.. – дурнувато шепотіли йому кумплі, підбурюючи його на якісь кавали і при цьому пирскали зо сміху. Намагалися так привернути увагу Северина до якоїсь особи, яка в цю мить опинилася на вулиці, де ватага робітників-батярів перекладала бруківку.

– С-с-севере!.. Диви, диви!.. С-с-севере!.. – шипіли, сичали по-зміїному від захвату і душилися, ледве стримуючи дурнуватий смішок.

Северин покинув нарешті вперту, норовливу каменюку, яка пручалася несамовито, ніяк не бажаючи лягати туди, куди потрібно. Він розправив свої широкі плечі, розім'яв їх, хруснувши кістками, і, залишаючись стояти на колінах, впираючись міцними кулаками в пісок, підвів голову.

По сірих тротуарних плитках бадьоро цокали високі обцаси. Дорогі жіночі мешти наблизилися до вкляклого, неначе в побожному поклоні, Северина. Гладенькі довгі ноги крокували впевнено і легко. Шибеник-вітерець бавився вишуканою сукнею з найтоншого шовку, грайливо підносячи її легенькі краї догори перед самим Севериновим носом. Він справді був уже приголомшений і повільно, перебуваючи в дурнуватому захваті, підносив голову догори. Дівочі ноги були урівень з головою Северина. Вітерець, завзято бавлячись краями сукні, задирав їх усе більше, на долю секунди оголюючи вище колін до божевілля спокусливі смагляві жіночі стегна. А далі вкляклий Северин, з відкритим від здивування ротом, задер голову так, що його знаменитий капелюх мало не злетів з голови. Ледве встиг притримати його розчепіреною долонею. Намагався прискіпливо, в усіх деталях розгледіти те жіноче диво, яке ото пропливало повз нього. Аж тут край сукні легенько зачепив Северинове обличчя і з електричним тріском прошарудів по неголеному підборідді. Цієї миті все його тіло блискавкою прошило відчуття, ніби йому відвісили грайливого, але й відчутного ляпаса, який до того ж густо обволік його носа хмаркою п'яного, спокусливого аромату, від якого запаморочилося в голові. Северин покрутив головою, мов бик, намагаючись розігнати ті памороки і найпильніше розгледіти ту, якій належало звабливе, рідкісної краси тіло, що невпинно віддалялася від нього, приголомшеного і вкрай збентеженого. Доволі високого зросту, тугий вузол густого каштанового волосся зібраний в сіточку, голову на довгій шиї прикрашав невеличкий капелюшок з вуаллю, за якою не видно було більшої половини обличчя. Ах, як шкода!.. Міцна, красива спина, осина талія і... сідниці!..

О, ці жіночі сідниці!..

Северин у ту мить не зміг би пригадати, як би не старався, чи бачив він коли-небудь ще таку красу у своєму житті! Ті дві спокусливі половинки надзвичайно звабливо переминалися під тонкою тканиною та чарівно рухалися в такт легких і впевнених кроків. То були справжні, вишукані, вилиті з живого божественного матеріалу, ідеально-правильної грушовидної форми, з цікавими западинами та лініями, пружні і міцні дівочі сідниці. Довершене і неперевершене творіння Природи! Апофеоз жіночої краси!

Чарівне видіння загубилося серед нечисленних перехожих, які аби не випацькатися, оминали ремонтний безлад і незадоволено намагалися чимдуж проскочити повз тих холерних майстрів, те батярське поріддя.

Северин намагався, простягнувши в надії руку, схопити і зупинити зникаюче диво, але його рука, не втримавши той невловимий образ, безсило опустилася в брудний пісок. З неймовірно сумним виразом Северин розвернувся до своїх кумплів, які, вже не криючись, дерли лаха, катулялися по піску, і, підігруючи ім, театралью захопившись обома долонями за серце та закотивши очі догори, гепнувся спиною на пісок.

Ще якусь хвилину батяри, полишивши роботу, корчилися зо сміху, Потім, коли їх попустило, повсідалися на купи бруківки і дружно скручували собі цигарки. Северин піднявся на весь свій могутній зріст, обтріпувався від піску.

– Не, хлопаки! Що не кажіт, але то було на правду щось несамовите, щось таке, що навіть мене... Мене!.. ошелешило. Рідкісне видовище... Що так – то так!

Северин зосереджено стріпував пилінки зі свого пом'ятого капелюха і долонею розрівнював укритий темними плямами ворс. Видно було, що він усе ще перебував під впливом побаченого.

Батяри весело запахкали своїми смердючими цигарками і лукавими поглядами позирали на Северина. Чекали, коли воно почнеться, всі ж страшенно полюбляли слухати ті Северинові байки про кобіт, бо вже мав їх за своє, таке ще коротке життя стільки, що інший за ціле життя не наловив би навіть стільки риби в Полтві. Через те всі батяри на тому кінці Львова Северинові заздрили. По-доброму заздрили. Бо на рахунок бабів, дав йому Бог таку дяку, Северин був

першим і неперевершеним, і ще не було серед батярів такого, який би мав такий дриг і таку силу не те що перегнати, хоча б наздогнати його в тому ділі.

– Ну, і як тобі тота жидівочка? Га?... Моцна кобіта, не?... – Першим з батярів не втримався Ромко, такий самий скурвий син, ласий до бабів, як ведмідь до меду, але Северина йому ніяк не переплюнути, як би він не пружився.

– Жидівка? Та хіба то була жидівка? Ай-йди-йди-йди!.. – відразу втрутився у Ромкові слова Славко. Майстер був на рівному місці такі суперечки заводити не на жарт, аж до духопелення. – Севцю, ну скажи йому, бо ти краще то знаєш. То не жидівка була! Правда?

Северин замріяно стояв та все вищипував якісь невидимі порошинки зі свого улюбленого капелюха. Витримавши таємничу паузу, повільно насунув капелюха на голову майже по самі брови.

– Не знаю... Добре не розгледів зісподу.

Батяри дружно зареготали. Северин всівся поміж ними, а Ромко, який сам уже завівся, все не спинявся, зачіпав Славка далі.

– Добре! Тоді скажи мені таке-во... Раз ти кажеш, що то була не жидівка, то хто тогди?...

– Не жидівка! – впевнено відповів Славко. – Мені так сі видає, що то була румунка...

І батяри загелготали наче гуси:

– Ото придумав! Румунка! Ая! Та румунки нігди такими не були і не будут ніколи!.. Румунка, хо-хо-хо!..

– Та я мав аж трох румунок! Я їх добре знаю! І скажу вам, що то цілком могла бути румунка!

– Ая-ая-ая! І де то ти румунок тих мав? Аж трох!.. Хіба-що в своєму селі?...

– А в селі що, баби не то саме мают, як кобіти з міста? Мают! Ще й не таке мают! Я знаю!.. Ще ліпше мают, як ті всі баби з міста!..

– Хлопці! Хлопці! Хлопці!.. – хрипло обізвався здалеку, неначе з затуманених гір, дід Сильвестр, старий гуцул. Сидів як древній корчуватий пеньок на купі бруківки. З-під вицвілого старого гуцульського капелюха виглядало довге сиве волосся, блакитні очі світилися віковичною мудрістю і спокоєм. – Послухайте мене, старого... Я вже вік прожив... Отуво-во востатні свої каменюки докладаю... І вже-м ліпше за вас всіх знаю, що то таке е – баби! І ото вас такво-во туткай слухав, які то ви бздури несете... не можу надивуватися, які то ви всі ще діти... Тому послухайте мене старого, діти, що я вам вповім... Не жидівка то була і не румунка, а гуцу-у-улка!

Раптовий вибух батярського реготу сполохав зграї сонних голубів, що було примостилися на карнизах і в млявій безтурботності згасаючого дня тихо-мирно чистили свої пір'ячка. Моцний батярський сміх підняв їх на крила, і численні зграї здивованих птиць, окресливши над містом кілька почесних кіл, знову поверталися на карнизи.

Лише один Северин мовчав. Не брав ніякої участі у тій палкій, дурнуватій батярській дискусії, хоча міг би найбільше всього розкрити тим матолкам, тим туманам дванайцятим про то, що їх насамперед цікавило в житті. Але набридло! Ті вічні вар'ятські розмови про одне й те саме! І ніякого просвітку! Досить!.. Потрібно щось міняти в цьому житті!

І дивний образ дівчини, який щойно промайнув, залишивши на його підборідді вже ледь відчутні сліди спокусливого, незвіданого аромату, а разом з ним якогось зовсім-зовсім іншого, таємничого і загадкового життя, свердлив його мозок все більше.

– До курвої мамі, а що то має бути, га?! Чого ви, курва, повсідалися всі?! – Раптом нізвідки виник пан Ромко, головний керовник тої француватої батярської банди.

Нарешті пан-майстер повернулися після своєї традиційної відсидки в кльозеті і грізним, зденерованим голосочком, з вибалушеними безбарвними оченятами, потрясаючи густими, на півобличчя ніцшеанськими вусами, зганяв нечемних батярів до роботи. А ті, мов переполохані голубки, ще пирскаючи дорогою

сміхом, один поперед одного покотилися до своїх інструментів і каменяк. Ось уже знову зацокотіли на тихій і сонній вулиці молотки по каменю. А пан Ромко все не вгавали, посилаючи громи та блискавки на тих гнилих неробів.

– До курвої мами! Скоро вже файрант на носі, курва, а вони ще ніц не зробили, курва! Дивиси-во, курва, повсідалисі туткай-во, курва, та й язиками чешут, курва! Як ті баби, курва, з винниківського базару, курва!.

Пан Ромко Щур були найстаршим майстром з ремонту бруківки. Низенький і щупленький, мов тріска, з тоненьким голосочком, він зате мав моцний дриг, який, мабуть, проявлявся в його знаменитих вусищах, тому й умів тих усіх лайдаків у кулаці тримати. Всі львівські батяри пана-майстра поважали і прагнули не денервувати зайвий раз, але то чомусь ім ніяк не вдавалося. Бо пан Ромко мали такі страшні закрепи в кишках, що стали вони відомі серед усіх батярів, хто займався мощенням бруківки. Бо коли ставалося так, що пана Романа зненацька прихоплювало посеред робочого дня, то хоч-не-хоч, а мусів зникати десь в найближчому кльозеті щонайменше на півгодини, а то й більше. Тоді-то й приходила до робітників спокійна часина на тривалий перекур, коли ні за ними, ні за їхньою роботою ніхто не наглядав. Справді, дякуючи тим чортовим закрепам, батяри мали нагоду чесати язиками скільки влізе.

Северину вдалося нарешті приставити непокірну каменяку на місце так як треба. Взяв до рук крутити іншу, пробував, як би то прилаштувати і її. «Що то з тим Зеником Смагою вийде? І чи зможе з того всього щось вийти взагалі?» Все розмірковував про свій пробний виступ в «Лябіринті», який невдовзі мав там відбутися. Дивно, як то Зеник наважився запросити його та ще й запропонувати йому щось гідне після такого ганебного провалу в тому чортовому «Брістолі»? Безробіття, безробіття, все то – від безробіття! Ех, не треба було погоджуватися на ту дурнувату мийку в «Брістолі» взагалі!

Під цокіт батярських молотків по каменю всі думки перемішувалися в голові, змінювалися нараз, хаотично перескакуючи одна поза одну. Та все ж одна думка і один образ залишалися незмінними: перед очима Северина в такт жвавого цокання високих обцасів усе рухалися на місці, спокусливо переминаючись, пружні дівочі сідниці.

Найперше, що врзалося в пам'ять малого Северина – то були мамині сльози. Йому потім увесь час здавалося, що мама іншого в своєму житті не знала і ніколи не мала, а тільки сльози й роботу, сльози й роботу. Такою він її запам'ятав собі на все життя. Завжди одна, в убогому напівпідвальному помешканні на Клепарові, зігнута над стареньким «Зінгером». Та швейна машинка була справжнім спасінням для усієї їхньої невеликої родини. Северин мав ще старшу сестру Тетяну. Ту швейну машинку начебто приніс його батько, особа ще більш таємнича, ніж мама, бо його Северин ніколи в житті не бачив, навіть знімки жодної не збереглося. А всі його розпитування, вивідування у мами про батька викликали у неї лише сльози. Малий Северин з усього нелегкого і такого таємничого життя його родини зміг лише розвідати, що тато був січовим стрільцем, а потім воював в УГА і загинув за Україну. Та де його поховали, де його могилонька, так ніколи ніхто й не відповів. Севериновій мамі вдалося лише дізнатися, що зустрів її коханий чоловік свій останній час на полі бою десь під Вінницею. Ото й усі відомості про рідного батька, з якими довелося далі йти по життю малому Северину.

Щойно Северин трохи підріс, його з іншими, такими ж, як і він, хлопчиками, хто залишився без батьків, заходилися виховувати рідний Клепарів та львівські вулиці, на яких він разом зі своїми малими кумплями пропадали цілими днями. А маму він уже більше ні про що не розпитував. Набридло постійно бачити її сльози. Не хотів більше тривожити. Нехай уже залишається наодинці зі своєю бідою, якщо вона для неї така дорогоцінна, що не бажає поділитися жодним словом навіть зі своїми дітьми. Нехай краще уже оте вічне торохтіння «Зінгера», постійна робота, яка відволікала маму від її тяжких дум. А що Северинова мати була кравчиною першокласною, про те знали й далеко поза рідним Клепаровом. І замовлень вона мала стільки, що вже майже не виходила з дому, бо всі замовники йшли до неї самі. А як трошки піросла Тетяна і почала куховарити, то вже небавом, якось само собою, перебрала на себе і всю іншу домашню роботу. Тоді мама взагалі не покидала хату, окрім як відвідин церкви, і ніби пришила себе до тої швейної машинки.

Завдяки маминому вмінню Северин ніколи не бачив тої біди, як то бувало з іншими його ровесниками, дітьми батярських околиць. Він завжди був ситим, чистим і доглянутим, і завжди охайно, навіть по-модному добре вбраним. Тому таке відчуття неусвідомленої потреби носити якщо не дороге, то хоча б чисте,

охайне вбрання залишиться назавжди з Северином, якої б життєвої скрути він не зазнавав.

У школі Северин вчився дуже добре. Навіть був найкращим учнем. Всі вчителі були ним дуже задоволені і покладали на нього великі надії – а раптом йому, хоча б одному з класу, вдасться виборсатися з такого життя. Особливо Северином був задоволений парох місцевої парафії, а все тому, що він, коли ще був маленьким Севцьом, сам, без дорослих, прийшов проситися до церковного хору. Парох хоча й був вельми подивований таким проханням малого, все ж таки дозволив йому відвідувати хор, тим більше, що в малого виявився ідеальний слух. Малого Северина тягнуло до музики і невдовзі він самотужки вивчив нотну грамоту.

Та ось мами не стало. В одну мить життя Северинове змінилося. Ні, не можна сказати, що воно стало гіршим. Воно просто змінилося, стало геть іншим.

Його вже зовсім доросла сестра Тетяна стала повноправною господинею. Тепер уже вона була і швачкою, і прачкою, і куховаркою. Хоча кравчинею вона виявилася не такою жвавою і не такою вправною, як її мама, все одно, замовлення надходили й далі. Але от Северинові тепер довелося допомагати сестрі на господарці. Він був змушений покинути школу і поступово звикати до нового життя. Звичайно, вічно так би не тривало. Ще яких два-три-чотири роки і його сестру як дуже добру господиню, хтось би обов'язково потягнув заміж. Тому й залишалося Северинові одне – міркувати, як би то собі знайти якусь роботу. Тут вибір був невеликим і доволі традиційним: або ставати гоноровим батяром, коханцем львівських вулиць, освоїти якесь злодійське ремесло, а потім згнити в Бригідках, або ставати таким собі напівбатяром, йти перекладати бруківку і до кінця життя гібти на тих львівських вулицях вже не як коханець, а як справжній невільник.

Замолоду Северин вирішив випробувати фортуна. І пішов на львівські вулиці опанувати картярське ремесло. Спочатку йому всміхалося щастя. Він вигравав, був завжди при грошах. Та ось стався випадок, за яким починається потайна сторінка Северинового життя. Ще майже підлітком він потрапив на два роки до цюпи. Як то могло статися, про те ніхто з його приятелів нічого певного сказати не зміг би. Одні казали, що програвся і мав борг, який не зміг вчасно повернути, бо не бажав. Вважав, що його обмахлювали. Зчинилася бійка, в якій він когось нібито забив. Інші казали, що він якогось відомого шулера злапав за руку на гарячому. А тут набігли поліціанти. Видно, що хтось їх попередив, бо шулеру

якимсь дивом вдалося втекти. Ще інші казали, що то не через гру, не через карти і ніяких боргів за Северином ніколи не водилося, а просто клепарівські щось не поділили з личаківськими. Северин, звичайно, стояв за клепарівських. Найдивніше було те, що сам Северин, коли повернувся з в'язниці таким, до холери, моцним збуем, що його на Клепарові спочатку ніхто не признав, жодним словом ні за яких обставин не згадував про ту загадкову історію. Ніби нічого й не було такого у його житті. І щось у нього вивідати так ніколи нікому і не вдалося. Та було в тому ще й таке, що всі довкола помітили разючі зміни, які сталися з ним за роки, проведені у цюпі. З веселого, жвавого і допитливого, відкритого до всіх і до всього молодого батяра, Северин зробився мовчазним, відлюдькуватим, понад міру задумливим. І що з ним такого в тій в'язниці могло статися – про це також ніхто не міг здогадатися. Подейкували, що за тих пару років він пройшов добрий університет, показав себе якнайкраще, моцним хлопом, що не буде ні під ким ходити, і тим завоював серед усіх шанобливу повагу, навіть авторитет. І через те зійшовся він там з іншими, правдивими авторитетами, чи то циганами, чи то вірменами, чи то з жидами, які вже там йому щось нашептали, чогось його навчили.

Так то було, чи ні, але тепер Северин викликав серед свого люду острах, обережність і ще більшу повагу, ніж мав її доти.

Северин за ті два роки справді дуже перемінився. То одне, що він став таким відлюдькуватим, полюбив самотність і ні з ким тепер кумпаній не водив, навіть з найвірнішими кумплями, що неймовірно їх засмутило. Северин тепер ніколи не торкався карт, та й до цьмаги став байдужим. Але то не головне. По-справжньому Северин усіх на Клепарові вельми здивував, коли одразу ж після повернення з ув'язнення раптом подався на роботу і, за прикладом добропорядних батярів, став навколішки перед львівською бруківкою. Ото була дивина, так дивина! На цілий Клепарів! Та й на Левандівку, Замарстинів і Личаків також! В перші дні Северинові праці деякі батяри навіть збігалися, аби на свої власні очі пересвідчитися, як той скурвий син, той красень на пів-Львова, такий моцний хлопака, батяр над батярами звар'ював! Бо вклекнув і кладе бруківку! А Северинові то все було якось глибоко до дупи! Мовчки, зосереджено вчився добре класти каменяки і ні на чі кавали навіть вусом не вів. І за короткий час батяри покинули з ним дрочитися, дали Северинові спокій.

Та бувало, що на нього, мабуть аби не заскніти, часами щось находило. Він знову ставав колишнім Севцьом і пускався в могутній розгул, що аж гуділо пів-Львова, від Левандівки до Майорівки. Він знову ставав душею компанії, заводієм гучних

забав, найкращим співцем і танцюристом.

Та до жалю всіх клепарівських дівчат і місцевих батярів, тривало таке свято день-два, не довше, після чого Северин знову на тривалий час поринав у свою самотність, знову ставав відлюдькуватим, самозаглиблювався і, крім своєї роботи, відсторонювався від усього і від всіх. Не міг відмовитися хіба що від жіночого товариства. Потік дівчат, які не оминали Севериного тіла, які прагнули йому віддатися, все не вичерпувався, та ще нікому не вдалося заповнити його серце навечно. Була одна, Галька, з якою Северина бачили найчастіше, але їй також мало що вдавалося зробити. А дівка була така, що по цілому Львову ще таку пошукати! Скільки кавалерів, навіть панів шляхетних упадало за нею, та все марно, ні на кого й не гляне. Пропадала дівка, всихала за своїм Северином, все йому віддала, а тому все мало! Все щось не так, все чогось бракує.

І жаліли Гальку по цілому Клепарову – така дівка гине! Вже й ревності намагалася у Северина пробудити – почала для вигляду з іншими зустрічатися. Та де там! Ще гірше собі зробила. Не ревнував Северин! Ніяк не ревнував, скурвий син! Дізнавшись, що Галька зустрічається з іншим, тільки буркнув байдуже: «Що ж, така моя доля. Я тебе не тримаю. Той твій кавалер – добрий хлопака, я його знаю, надійний. Будуй своє щастя, як знаєш. Перешкоджати вам не буду». Та довго так нещасна Галька витримати не змогла. Намагалася повернутися до Северина, але то вже виявилось нелегко. Відмахувався від Гальки, казав, що совість його замучить, не хотів руйнувати її щастя. Ледве-ледве якось вдалося бідній Гальці його перепросити. Ненадовго. Бо все з'являлися нові і нові цікаві дівки. Але ніхто з них, ні з його близьких друзів не міг ні втішити, ні якось розрадити Северина. Та особливо ніхто й не старався, бо не мав Северин ні біди, ні горя, ні якоїсь хвороби, а просто був таким дивним. Ходили чутки, що хтось у неділю, коли після церкви всі поважаючи себе батяри йдуть цьмагу цмулити, випадково проходячи повз помешкання Севера з навстіж відчиненими вікнами, постеріг його там. З чим би ви думали, га? Ніколи не вгадаєте! Ану-ану! Не-а, не-а! Навіть і не тужтеся! Постеріг його там у хаті на ліжку одного з книжкою! Ви то собі можете уявити, га? Север книжки читає! Хто б то міг подумати!

Зрештою, великого вражіння то ні на кого не справило, бо мало хто нині книжки читає! Знати б ще які то книжки – ото діло! Бо якісь читаночки з «Просвіти» – то одне, а якісь інші книжки – то вже зовсім інша справа. Аж тут раптом всіх осінило, чого ж то їхній Север став таким дивним після криміналю. А чи не

зайнявся він часом політикою, га? І чи не є він членом підпільної організації якої? А може, то він так готує атентат? А може – й одне, і друге, і третє? Нині всьо може бути. А може, то він до секти якої долучився, га? Та не приведи Господи! Не, щось тут не так, не то. Бо не видно, щоби він кудись зникав, кудись ходив. Не, хлопаки, щось тут не так, щось не то.

Такі розмови точилися поза вухами і поза свідомістю Северина, й особливо його не зачіпали. Він і сам відчував у собі якісь зміни, але пояснити те, що з ним відбувалося, не міг. Він би й радий був поговорити про це, але з ким? З тими зварйованими батярами? Та дайте мені спокій! І Северин сумував на самоті далі. Так, він намагався більше читати і книжок, і навіть газет. Але як самотужки в тому всьому розібратися? Чи книжки допоможуть, коли немає поруч тієї людини, яка б порадила, повела б. А ще розмови у в'язниці з тим Круком. Все не дають йому спокою. Може, й справді до них піти, пошукати там підтримки? Ех, було б у кого шукати підтримки! То все такі самі батяри, як і він. Хіба що з міцнішим стержнем в задниці, та з таким бісівським дригом.

Ет, до дідька! Северин відчував з кожним днем усе гостріше – роки минають, він став дорослим, не дурним, потужним хлопом, справжнім чоловіком, а нічого в житті не міняється, не з'являється нічого нового. І Северин сумував. Та сум той не тривав цілий час. Він іноді розріджувався і траплялося так, що поставали хвилини, про існування яких Северин ніколи в житті не зізнався б. Навіть самому собі. Ото вже справді, сталося в житті Северина таке, про що він точно ні з ким у світі не поділився б жодним словом, за жодних обставин. А то було таке, що Северин іноді писав вірші.

Якось, тиняючись містом у пошуках будь-якої поденної роботи, трафілася Северину одна дивна okazія, яка вплинула на все його наступне життя. Від свого доброго кумпля, фест мурового батяра з Замарстинова, він дізнався, що з'явилося місце мийника посуду в «Брістолі». Робота, що не кажіть, аж ніяк не пасувала гоноровому батяреві з Клепарова! Але одне те, що був то поважний, найгоноровіший у всьому місті ресторан «Брістоль», а там – дуже добрий, знаний на весь Львів джазовий оркестр з найкращими солістами, Северин, отримавши таку пропозицію, ще якусь мить мнявся, як горича бульба в роті, бо не знав, чи вдасться йому стерпіти всі ті дошкульні жарти (а вони, без сумніву, з'являться обов'язково!) всіх знайомих батярів, коли ті раптом розвідають, яку то працю собі надивав гоноровий Север. Але спокуса наближення до музики доброго оркестру вкупі з чудовим співом взяла гору, і Северин дав згоду на ту працю. Зрештою, не конче її аж так афішувати – ну й що з того, що мийник посуду! То хіба не робота?

Та на початках доведеться якось шифруватися, ховатися, а потім, потім він кожному бузю вмить заткає, як хтось почне занадто дрочитися і лаха дерти з нього.

Але не так сталося, як бажалося. Виявилось, що основне, найбільше миття посуду в тій брістольській посудомийні відбувалося саме у вечірній час, власне тоді, коли на сцені великого залу ресторації відбувалися виступи оркестру зі співаками.

Пробиваючись крізь нестерпний гуркіт кухні з невгаваючим брязкотом посуду, постійними криками та лайками зденерованих кухарів та кельнерів, шумом і плюскотом води в задушливих випарах, все ж долітали до чутливих Северинових вух чудові джазові пасажі зіграного музичного ансамблю, іноді перериваючись гучними оплесками залу, знову лунали чисті акорди та співи вишуканими голосами популярних, добре знайомих, чи вперше виконуваних прем'єрних пісеньок.

У такі хвилини Северин забував про роботу, намагаючись вловити і запам'ятати музичні фрази, такти, звучання акордів та хоча б кілька слів з нової пісні у виконанні чарівного голосу. Тоді й отримував Север порцію дошкульних та в'їдливих слів від товстого і лисого пана Бронєка, наглядача по кухні, в незмінному чорному фраку і білих рукавичках, який одразу ж незлюбив того впертого батяра і цілий час гострив на нього зуба. Северин незадоволено повертався до клятого миття, вже вкотре вирішуючи кидати ту працю. Ото тільки ще пару днів – і всьо! Всьо! До холери! До дідька! До курвої мами з такою працею!

Але сталося так, що Северин випадково розвідав, що вранці, коли зазвичай не було такої нагальної роботи, через коридори кухні можна було проникнути нагору до великої, порожньої в такий ранній час зали, де на сцені відбувалися проби оркестру та сольних виступів, розучування нових, модних пісеньок. Якщо обережно пробратися, то там, в закапелку за колоною, у напівтемряві, можна було спокійно насолоджуватися доброю музикою і співом, залишаючись якийсь час непоміченим. Ех, шкода тільки, що то були не виступи, а вправи, які періодично переривалися, аби потім знову заграти з того самого місця.

Так минали дні, а Северин і далі залишався мийником посуду в «Брістолі», і, зціпивши зуби, зносив усе дошкульніші зачіпки пана Бронєка. Северин уже знав, що пан Бронек доводився якимсь далеким родичем власнику «Брістоля» пану

Зарембському. І мабуть через той родинний зв'язок вони й мали такі подібні, тяжкі характери. Про важку вдачу натури пана Зарембського слава ходила по цілому Львову. Хоча його заклад був завжди в ідеальному стані і ніколи не мав жодних нарікань від заможних клієнтів, але от з обслуговуючим персоналом та особливо з артистами пан Зарембський постійно мав неабиякі проблеми. І хоча те місце було надто привабливе – відоме, гучне й грошовите, рідко хто міг ужитися, чи бодай якось порозумітися з тим нестерпним характером власника ресторації «Брістоль».

Ось настав такий час, коли й Северин, не витримавши, врешті, криків і принизливих знущань пана Бронька, теж вирішив полишити ту нещасну мийку в тепер чортовому для нього «Брістолі»! Але перед тим як забратися звідти остаточно, Северин розробляв план. Він мав дізнатися, де мешкає пан Бронько, і коли той буде в доброму гуморі вертатися додому, а таке траплялося доволі часто, непомітно підстерегти його та й віддячити за всі образи. І віддячити добре так, смачно, по-батярськи, аби пан Бронько до остатку свого життя запам'ятав – як то воно є, коли так необачно відкривати свою криву варгу на того, хто до такого ніяк не надається – на львівського батяра! Від такого пляну Северину стало легше на душі, і в останні дні праці на мийці, коли він тільки-но чекав слушної нагоди, аби здійснити свої наміри, жодної уваги на крики Бронька вже не звертав.

Якогось ранку, ще добре не виспаний, зморений після бучної батярської забави з потужним перепоем, Северин сидів на своєму місці за колоною, спостерігаючи за пробами оркестру, які все не клеїлися. Та й не могли склеїтися. Бо якраз пробувалася нова виконавиця, яка володіла не дуже привабливим, не дуже чистим голосом, до того ж мала деякі проблеми і зі слухом, і з відчуттям ритму. А славилася вона на весь Львів насамперед своїми непомірними амбіціями, крутим гонором і препаскудним, гістєричним характером. Така її завищена самооцінка пояснювалася дуже просто – вона мала надзвичайно впливових і дуже багатих покровителів, які з незрозумілих причин були пристрасними, палкими прихильниками її надто суперечливого артистичного таланту.

І того дня репетиція відомого оркестру ресторації «Брістоль» нагадувала якусь нікчемну, жалюгідну самопародію, жорстоку карикатуру на самих себе. А все тому, що гонорова співачка мало того, що вибрала репертуар пісеньок, які їй зовсім не пасували, бо в основному велися від чоловічої особи, так вона ще всю дорогу чіплялася до музикантів оркестру, крила їх усіх на всі заставки, обзивала львівськими вар'ятами, батярами, селяками і весільними лабухами,

звинувачуючи їх у невмінні грати в ті моменти, коли сама ж не потрапляла ні в тональність, ні в такт, ні в ритм. Оркестранти то все наразі терпіли, але не знали, скільки ще воно могло так протривати.

Зарембський змушений був погодитися на проби тієї артистки зі своїм оркестром і – подія у Львові нечувана! – особисто благально, мало не стаючи на коліна, попросив своїх музикантів порозумітися з тією, прости Господи, співачкою! і виконувати, по можливості, всі її вимоги, всі її захцянки, і не звертати, заради найсолодшого серця Ісусового, не звертати жодної уваги на ті її дурнуваті доколупування. А відтак спробувати звести все до купи, бо...

Бо раптом, за кілька днів перед тим, Зарембський нарешті втямив, що опинився на краю прірви, ганебного провалу, за яким би ланцюжком потягнувся невпинний відтік клієнтів, а це неминуче привело б до фінансових проблем і, врешті, краху всього підприємства. Зарембський раптом усвідомив, що вже ніхто з відомих чи просто добрих львівських артистів уже не прагнув мати з ним жодних справ. І все то через його дурнувату вдачу. А не стане у Зарембського співаків – розпадеться його знаменитий оркестр. Давні клієнти, звиклі до веселого проведення часу за доброю вечерею, почнуть оминати його заклад, зарплати доведеться всім знизити, а тому вправні кухарі, адміністратори, досвідчені старі кельнери зачнуть шукати іншу роботу. О Господи Ісусе! До чого так може дійти?! Пресвята Діво Маріє! Янголи-хоронителі! Згляньтеся! Помилуйте! Позбавте нещасного від усього лихого, усіх напастей, від бід і злиднів. І Зарембський ревно молився.

Справа виглядала так, що ота відома львівська артистка тепер була чи не єдиною надією, соломинкою для потопуючого, ще якийсь час втриматися на поверхні, заки вдасться щось вигадати. Запросити кого-небудь з інших міст було б найпевнішим. Та для цього потрібен час, якого у Зарембського вже не було.

Коли та співачка знову, вже вкотре, не втрафила в потрібну ноту популярної пісеньки про такого собі львівського фацета, який з букетом білих троянд чекає на кохану, та так і не дочекавшись коханої, мінає його життя, розімлілий від теплого повітря, вкрай захмелілий Северин, якому набридло вже, ховаючись за колоною, ледве себе стримувати і тихо дерти лаха з того всього, врешті не витримав.

– Я перепрошую, панове! – Кілька стрімких кроків і Северин опиняється на естраді. – Ще раз всіх перепрошую! Але тота пісенька лине з душі глибоко

нешчасного чоловіка. Чоловіка, який безнадійно кохає.

Співачку з переляку відразу заціпило і надовго відняло голос. Вона гучно гикнула і, керуючись якимсь могутнім інстинктом самозбереження, невпинно гикаючи, непомітно зникла зі сцени.

Від такої несподіваної Северинової з'яви музиканти сполошилися, як пташки, почали незадоволено перешіптуватися між собою: «Що?! Що він ту робит?! Та то якийсь батяр! Що він собі дозволяє? Де поліція?»

Та той, такий зловісний шепіт незадоволення, здавалося, лише підбадьорював Северина і, незважаючи ні на що, піднесено вів далі.

– Вам тут слід взяти на півтону нижче і не так швидко. І відразу всьо стане на свої місця! Зара я вам покажу, як то ся співає!

І, не зважаючи на наростаюче обурення ошелешених музикантів, Северин почав співати той куплет, який перед тим ну ніяк не вдавався. Раптом весь великий порожній зал ресторації до найпотаємніших закутків і закапелків наповнився лагідним і таким щемливим звучанням рідкісного ліричного тембру. Цей неправдоподібно чистий, оксамитовий, сильний голос Северина вмить змусив усіх музикантів змовкнути і повернутися на свої місця. Северин співав далі, а на обличчях музикантів мимовільно з'являлися теплі посмішки. Северин вже збирався завершити своє виконання на цьому одному куплеті, але зачаровані його співом оркестранти, не змовляючись, раптом заграли музичний програвш перед наступним куплетом.

І Северин співав далі, вже у супроводі оркестру. В ту ж мить всі відразу відчували, що неочікувано для всіх – ось воно, сталося! Пісня зазвучала, заграла нарешті всіма своїми барвами! Таке ідеально чисте, досконале, гармонійне поєднання музики і співу раптом відбулося з ходу, без будь-яких проб! І то було щось неймовірне, щось феноменальне!

Після завершення такого неочікуваного для всіх ідеального виконання зал ресторації з усіма оркестрантами поринув у блаженну тишу, яка тривала, здавалося, цілу вічність. Розірвав цю тишу сам Северин. Хмільні випари, які було вляглися під час виконання пісні, по-новому заграли в його голові, до нього знову повернувся грайливий батярський настрій і гумор.

– Всім велике і щире «дякую»! – Северин уклонився порожньому залу і, розвернувшись до оркестрантів, посміхнувся: – І вам, панове чудові музиканти, красно дякую за приємно проведені хвилини! – По-блазенськи, найширше розвівши руки в сторони, вклонившись оркестрантам до самої землі, Северин випрямився, всміхнувся та з вигуком: «Ех!» зіскочив зі сцени. А за тим глибоко, по-батарськи засунувши руки в кишені своїх старих зацофаних споднів, попростував до виходу.

– Одну хвилинку! – раптом на весь зал рознісся грізний голос пана Зарембського. Виявляється, він, теж непомічений ніким, десь з-за колони весь цей час спостерігав і за репетицією співачки, і за всім тим, що відбувалося потім. Всіх у залі заціпило – ой, що то зараз почнеться! Та Зарембський на диво спокійно і мирно провадив далі: – Я це вам, вам кажу. Як вас на ймення, прошу пана?

Він звертався чітко до Северина, якого й спинив своїм окликом, але той все оглядався розгублено по залу, шукаючи якусь іншу особу, бо ще не усвідомлював до кінця, що то саме до нього звертається сам власник «Брістоля», який раптом виник тут, наче чорт із табакерки.

– П-перпрошую, п-пане, але я нічого такого н-не вчинив, н-не заподіяв, – залопотів не на жарт перестрашений Северин.

– А я вас ні в чому не звинувачую! Навпаки! То ви назвете, нарешті, своє ім'я? – Зарембський вже з нетерплячкою перервав жалюгідні Северинові виправдовування.

– Северин! – відповів спокійно, нарешті взявши себе в руки, і чогось гордо задер голову догори.

– Отже, Северин? Чудово! Таке справжнє козацьке ім'я! Хе-хе! Пане Северине, прошу до мого кабінету. Матиму до вас одну пильну справу. А ви, панове оркестранти, продовжуйте з нашою неперевершеною. А де ж вона? – Директор приставив дашком долоню над очима, визираючи в потемках зали співачку. – Ага! Ось ви де! Чого це ви там ховаєтесь? Будь ласка, продовжуйте репетицію. Вам доведеться ще багато попрацювати з нашими музикантами. А після закінчення виправи я з вами теж хотів би мати розмову в своєму кабінеті. Продовжуйте, панове, продовжуйте!

Зарембський рвучко розвернувся і, підійшовши до Северина, який все ще стояв спантеличений і не міг зрушити зі свого місця, владно показав йому на засклені двері виходу з зали. І вже на ходу, як завжди діловито, своїм металічним голосом, який наводив панічний жах на всіх без винятку співробітників «Брістоля», розпитував далі в Северина:

- Чи багато ще знаєте відомих пісеньок?

- Та так. Достатньо! - Северин, усе ще гаразд не отямившись, перелякано дріботів за паном Зарембським.

- Добре! Ще які можете назвати?

- Ну, та різні. Треба сісти, пригадати. Ну, наприклад, ще «Моя кохана краків'яно». Потім «Не забувай ніколи ту весну», «Чи ти чуєш голос мого серця». Ну, і батярських цілу купу знаю.

- Того не треба! - Директор відмахнувся рукою. - То вже нас не цікавить!

І вони зникають у довгих коридорах ресторації «Брістоль».

Северин переминався з ноги на ногу на м'якому ворсі великого і дорогого перського килима, яким було вистелено чи не півкабінету пана Зарембського. Тут він почувався дуже ніяково, до того ж похмілля ще давалося взнаки.

Щойно вони зайшли до кабінету, як одразу задзеленчав телефон. Директор зняв слухавку, коротко, по-діловому відповідав і щось занотовував у записнику на столі. А Северин знічев'я роззирався по кабінету.

Темні шкіряні фотелі по обидва боки директорського столу; дорогий колекційний посуд у старовинних різьблених та інкрустованих перламутром креденсах; пальми та фікуси у масивних вазонах на підлозі; вся стеля та панелі стін вкриті витонченою ліпниною з позолотою, крім того, стіни вкривали дорогі шовкові шпалери; бронзові бра, підсвічники у всьому просторі та торшери по кутках кабінету.

– То ви погоджуєтеся заспівати кілька пісень з моїм оркестром? – Северин аж здригнувся від несподівано різкого запитання пана Зарембського, який раптом опинився за його спиною. Владний голос вивів Северина з меланхолійної задуми. – Всього один вечір! Кілька пісень, які ви назвете. За гонорар можете не хвилюватися. Гонораром залишитеся задоволені. Отже, ще раз запитую – ви погоджуєтеся заспівати з моїм оркестром?

– Не знаю. Я ще ніколи в житті.

– Отже, погоджуєтеся, так? – директор нетерпляче урвав Северина, схиляючи його до потрібної відповіді. – Так, чи ні? Кажіть! Всього лише один вечір. Можна спробувати! Так? То ви погоджуєтеся, так?

– Та... ніби... так, – Северин наважився нарешті щось відповісти, бо раптом відчув у своєму тілі нездоланну хвилю солодкої спокуси. «А, до дідька! Та треба спробувати, раз є така нагода». Але даючи цю згоду, він тим ніби сам себе приголомшив, аж йому запаморочилося в голові.

– От і чудово! – без будь-яких емоцій на обличчі голосно промовив пан Зарембський. – Виступ післязавтра, початок о сьомій годині. Завтра о дванадцятій пополудні ви зустрінетеся на репетиції з моїм оркестром і підберете невеликий репертуар, три-чотири популярних пісні, які ви забажаєте виконати. А о третій годині зустрінетеся з моїм кравцем. Він підбере вам вбрання на виступ. Все зрозуміло?

Северин слухав з відкритим ротом і баранячим поглядом дивився на пана Зарембського.

– Я повторюю, все зрозуміло? – вже підвищеним тоном, нетерпляче перепитав пан Зарембський.

Северин розгублено закивав головою. Директор підійшов до столу з чорними телефонами, зняв з одного слухавку і набрав потрібний номер.

– День добрий! Попрошу пана Казімежа до телефону! – І вже за хвилину: – Пане Казімеж? День добрий! То Зарембський вас турбує! Так, так. Дякую, дякую. І вам того ж бажаю! Пане Казімеж, завтра до вас о третій пополудні підійде пан, який називається Северин. А прізвище має... – Пан Зарембський прикрив слухавку

долонею і звернувся до Северина: – Кажіть ваше прізвище, швидше!

– Бабій! – Збентежено вигукнув Северин.

– Бабій! Так, Северин Бабій. Так, то такий собі трохи батяр. Але не варто зайве хвилюватися! Хлопака вихований, чемний і поважний. І мені він сьогодні дуже потрібний. Отже, до діла! Пане Казімеж, дуже вас попрошу підібрати йому відповідне вбрання до виступу. Так, так, він вам усе необхідне сам роз'яснить. Дуже вам дякую, пане Казімеж! Всього вам найкращого! До побачення! – Пан Зарембський схилився над столом і щось записав на клаптику паперу. – Ось! Тут адреса ательє пана Казімежа. То бічна від вулиці Коперніка. Сподіваюся, знайдете. Там підберете собі все необхідне до виступу. І чекаю вас завтра. Крім того, ось, прошу взяти. – І пан Зарембський, витягнувши зі свого об'ємного пуляреса пару банкнотів, простягнув їх Северинові. – Невеликий завдаток. Бажаю успіхів! До побачення!

Северин незчувся, як опинився у коридорі. Оце так поворот у його долі! Він навіть не міг повірити, що все це відбувалося саме з ним. Післязавтра – виступ на сцені «Брістоля»! Ні, такого бути не може, до холери! Це щось неймовірне! Це відбувається не з ним! Може, відмовитися? Втекти? Що його робити? А може, піти та й напитися? І Северин мимовільно розсміявся, крокуючи коридорами «Брістоля» до виходу.

Цілісінький день, від самого ранку аж до моменту свого виходу на сцену, Северин почувався дуже зле. Весь день його нудило, хоча він майже нічого не їв і не пив. Не знаходив собі місця, все в нього падало з рук. Ним кидало від одної крайності в іншу. Раптові хвилини спокою і байдужості до всього на світі, коли він завмирав на місці, впадаючи у незрозуміле закуття, змінювалися хвилями активної діяльності, коли він усе перевіряв і перепроверяв по декілька разів. А перед тим, уночі, він підрирався з гістичним криком, бо йому снилися якісь жахіття, ніби він виходить на сцену, чомусь оперного театру, співати, але забув усі слова своїх пісень!

За кілька годин перед виступом у «Брістолі» Северин приніс від пана Казімежа костюм і мешти. Одягнув то все на себе, і нова хвиля проблем накрила його з головою. Костюм виявився незручним, сидів дуже зле, все в ньому було якесь перекособочене. Мешти тиснули з усіх боків, натирали п'ятки. Він вирішив пройтися вулицею, аби освоїтися у тому вбранні. Та краще би не робив цього! Всю дорогу він відчував на собі зневажливі, насмішкуваті погляди львів'ян. Йому

здавалося – всі вони знають, що той клепарівський батяр, той фраер нікчемний насмілився сьогодні виступати на сцені! І не де-небудь, а в самому «Брістолі»!

За годину перед виступом Северин з'явився у коридорах ресторану.

Ледве переставляв ноги, його чоло, скроні, шию, та й усе тіло вкривав холодний піт. Він знеможено присів на м'який стілець навпроти службових дверей, які через тісний, темний коридорчик виводили на сцену. Він залишався на тому стільці аж до самого свого виступу. Змушений був там сидіти, бо йому весь час кортіло до кльозету. Але він туди не йшов, знав, що з цього нічого не вийде – всі його нутрощі були абсолютно порожніми. Северин тоді не міг знати, що стан його був звичним для акторів-початківців і називався «мандражем».

Традиційний у «Брістолі» концертно-танцювальний вечір уже розпочався. Неймовірно популярний у Львові старенький гуморист, а заодно й конферансьє, пан Здіслав Бялий, заклопотано пройшов коридорчиком на сцену повз Северина, не привітавшись і навіть не глянувши на нього. Це додатково додало Северину ще кілька крапель до його й без того пригніченого настрою. Він не помітив, як у коридорі з'явився пан Зарембський і стежив за його невеселою поведінкою перед виступом. Самопочуття Северина пану Зарембському дуже не сподобалося.

– З вами все гаразд? – він несподівано підступив до нього з запитанням.

– Так-так! Все чудово! Прекрасно! – Северин підхопився з місця, залопотів щось тремтячим голосом з вибалушеними очима.

Директор занепокоєно оглядав Северина з ніг до голови і вже намірявся припинити той невдалий експеримент – відмінити його виступ.

Та було надто пізно!

На сцені бадьоро заграв оркестр, в залі ресторану, який сьогодні, Зарембському на радість, був добре наповнений, піднялася хвиля бурхливих оплесків, бо на сцені, з коридору то було добре чути, з'явився пан Здіслав Бялий зі своїми грайливими, жартівливими привітаннями, та свіжими й не зовсім віцами.

Вечір у «Брістолі» був у розпалі. Концертні виступи, гумористичні номери пана Здіслава, та «розривкові», танцювальні паузи змінювалися чітко, все по сценарію, без жодних накладок. Вечір тривав чудово, усе проходило як по маслу. Пан Здіслав як конферансьє був сьогодні при фарті і просто витав на хвилях найвищого натхнення. Пан Зарембський, спостерігаючи за всім дійством у своєму ресторані, внутрішньо невимовно тішився, але зовні то ніяк не проявлялося, він і далі залишався суворим та зосередженим.

Та ось, після чергової танцювальної паузи, коли розпашіла публіка всідалася на свої місця, пан Здіслав оголошує наступні концертні номери. Невеличка заминка – то він виймає з внутрішньої кишені картку з ім'ям та прізвищем нового виконавця, яке він за свою багаторічну діяльність зустрічає вперше і яке йому нічого не говорить. Нарешті він розібрав, тримаючи картку від себе на віддалі, що там було написано: «Отож! Шановна публіко! Привітаємо нашого нового, молодого дебютанта! На нашій сцені – Северин Бабій!»

Жваво залунав музичний програш оркестру. В залі чутно поодинокі оплески.

А на сцені ніхто не з'являється.

Пан Здіслав чекає, чекає, чекає. Він збентежено, з напруженою посмішкою озиряється по різні сторони сцени: «Пане Бабій! Ви де? Ми чекаємо! Чекаємо на пана Северина Бабія». В тиші залу заінтригована публіка починає перешіптуватися, а подекуди вже залунали смішки.

Хтось з крайніх оркестрантів не витримав і кинувся у коридорчик. У пана Зарембського усе похололо всередині.

– Бабій! На сцену! – майже в саме вухо дрімаючого Северина грізно гаркнув музикант і помчав назад, на сцену.

Від несподіванки Северин гепнувся зі стільця на підлогу, ледве піднявся на тремтячих ногах і непевною ходою поплентався за тим оркестрантом. У ту мить Северин забув про все на світі.

Ось кількома вузькими сходишками він піднімається на сцену.

Цього слід було чекати – він зашпортався і мало не заорав носом по сцені, пролетів до самої середини. Лише стояк мікрофона, за який руками вчепився Северин, втримав його на ногах. Стояк похилився до самої рампи, мікрофон рвучко та оглушливо загудів, немилосердно для ніжних вух завсідників «Брістоля». Зал дружно вибухнув реготом та незадоволеними вигуками.

Пан Зарембський затулив долонею обличчя.

Северин якось втримався на ногах, поправив мікрофон, збентежено, з дурнуватою посмішкою тупцював на місці і, не припиняючи кивати головою на всі боки, обсмикував на собі костюм.

Публіка не припиняла реготати, аплодувати і викрикувати з місць щось дотепне та в'їдливе на адресу невдахи-виконавця. Пан Зарембський скреготав зубами, ним трясло, він ладен був пошматувати на дрібні кавальчики того батяра. Першим отямився конференсьє і, ніби нічого не сталося, знову підійшов до мікрофону.

– Отож, шановна публіко! Маємо на нашій сцені Северина Бабія! Очевидно, перший виступ... хвилювання. І наша така шляхетна зала! То все так впливає... Тож підтримаємо оплесками нашого нового виконавця! Прошу!

Зал радісно зааплодував. Пан Здіслав запропонував жестом Северину стати ближче до мікрофона і подав знак оркестру – можна починати, а сам непомітно, в стилі справжнього конференсьє, полишив сцену. Музиканти заграли. Северин дочекався свого вступу і...

Очевидно, що від надмірного хвилювання, голос у нього зірвався і він «пустив півня».

Знову зала вибухнула реготом, цього разу вже з бурхливими оплесками та ще дошкульнішими зауваженнями з місць, які ще більше розпалювали залу. Пан Зарембський опустив додолу очі, скрушно похитав головою і пішов зі свого спостережного місця до бічного виходу на сцену.

А Северин уже дещо опанував себе і заспокоївся. Він впевнено підніс догори руку, намагаючись заспокоїти залу, відкашлявся, прочистив горло і розвернувся до оркестру. Жестом подав знак – ще раз! Грайте ще раз! Починайте знову!

І музиканти – що мали робити? Заграли! Цього разу, дочекавшись свого вступу, Северин заспівав. Чітко, правильно і чисто.

І зала завмерла.

Під час виконання Северином пісні пан Здіслав з іншого кінця сцени побачив на протилежному боці у вузьких дверях фігуру пана Зарембського, який подавав йому якісь знаки. Спочатку він тицьнув пальцем на співаючого Северина, а наступним жестом були схрещені долоні рук. Пан Здіслав зі свого місця легко йому кивнув – він усе добре зрозумів, і пан Зарембський зник у темному коридорі.

Северин доспівав свою пісню.

Ще якусь хвилину зала, немов щось одне ціле, мовчала, не знала, як реагувати. Клоунська поведінка того батяра, яка сьогодні вельми потішила всю публіку, якось не співпадала з його унікальним, сильним і чистим голосом, з його оригінальним співом. Шляхетна публіка ще не встигла розібратися зі своїми почуттями – свідками чого вони стали? І приймати то чи ні?

А Северин, дочекавшись згасання останньої ноти, повільно вклонився завмерлій залі. Після напруженої паузи, заскочена таким несподіваним виступом, збентежена публіка нарешті розродилася ріденькими оплесками.

Не можна сказати, що відвідувачі «Брістоля» того вечора не сприйняли співочий талант Северина. Швидше навпаки. В «Брістолі» завжди збиралася публіка добірна, яка чудово зналася на всіх тонкощах співу й була добре знайома з усіма відомими виконавцями не лише зі Львова, а й з усіх куточків Речі Посполитої. Такого вокалу, запропонованого дивакуватим батярем, вони ще ніколи не чули. На жаль, те хвилине сум'яття, коли публіка в «Брістолі» вагалася – приймати чи не приймати його у своєму колі, зіграло не на користь Северинові. Пан Здіслав Бялий, досвідчений і вправний конферансьє, вмів гідно порятувати будь-яку концертну програму з найскладніших ситуацій. Ось і цього разу, після завершення Севериного виступу, він жваво підступив до мікрофона.

– Щиро дякуємо нашому шановному дебютанту! Наважуся висловити спільну думку, що ми ще не раз почуємо чудовий голос Северина Бабія на наших

концертах! Щиро дякуємо! А зараз на нашій сцені... Я вже відчуваю той захват... ту приємну, солодку нетерплячку, з якою вся шляхетна публіка чекає на нашу незрівнянну...

І пан Здіслав гучно назвав ім'я відомої співачки. Як по команді, залом прокотилася хвиля оплесків та овацій. Холодних, зате одностайних. Бо далі все розгортатиметься як завжди прогнозовано, у всім знайомому руслі, без будь-яких несподіванок.

Оркестр загравав жваву мелодію. Пан Здіслав впритул підступив до здивованого Северина. Він залишався на сцені, бо мав доспівати ще дві пісні – так вони домовилися з паном Зарембським. Але пан Здіслав з хижою посмішкою, нашіптуючи: «Йди, йди звідси! Йди!», все напивав своїм тілом на знесиленого Северина. І він здався без опору, не став нічого в'яснювати, покійрно спустився сходами вниз і забрався геть зі сцени.

У розкішному, яскравому з блискітками естрадному костюмі на сцену вискочила усміхнена співачка. Вона, чи не єдина в цій залі, невимовно раділа й тішилася з такої невдачі, такого гучного провалу її потенційного конкурента. Дивним чином саме це додало їй наснаги й натхнення. Її виступ того вечора пройшов на диво рівно й чисто, і навіть мав успіх у публіки. Виходило так, що той Северинів провал, за іронією долі, посприяв кар'єрі відомої співачки і вона мала ще декілька доволі непоганих концертів у «Брістолі» та в інших розважальних закладах Львова. Таким чином, її «успішні» виступи відтягували час. Це було надзвичайно на руку пану Зарембському, який наполегливо вирішував проблему пошуку нових виконавців. І пан Зарембський уже встиг відмітити цей момент.

У коридорі за сценою на Северина чекав стурбований, переляканий кельнер.

– Пан Зарембський бажає негайно бачити вас у своєму кабінеті!

Северин, знесилений і спустошений, поплентався до кабінету пана Зарембського. Директор мовчки відрахував йому виплату за «виступ». Дивно, але він розрахувався з Северином сповна, виплативши усю суму, про яку вони домовлялися, і промовив:

– Вбрання і взуття негайно повернути в салон пана Казімежа! І щоби я вас тут більше не бачив! До побачення! У мене сьогодні ще дуже багато роботи!

Северин без жодного слова згріб зі стола власника «Брістоля» всі гроші і мовчки, навіть не попрощавшись з паном Зарембським, повільно вийшов з його кабінету.

Він понуро крокував коридорами «Брістоля» до виходу. За стінами, у залі ресторану лунала музика, чутно було, як грає чудовий оркестр, а відома співачка натхненно виводила свої куплети. Та всі ці звуки доносилися до нього вже з минулого життя.

– Прошу пана! – почувся за його спиною.

Северин спинився.

До нього підійшов добре вбраний, доглянутий муровий хлоп з округлою, лисуватою головою на крутих плечах, з лагідним, зичливим поглядом банькатих блакитних очей. Чоловік, тримаючи в одній руці капелюха, підніс її і направив вказівний палець у бік Северина.

– Северин Бабій? – звернувся до нього українською мовою, що відразу ж насторожило Северина. – А я називаюся Зеновій Смага, Зеник – по-простому, по-нашому.

Щось, десь, колись Северин уже чув про того Зеника Смагу, але особисто не був з ним знайомий.

– Дуже хотів би з вами познайомитися! – продовжував Зеник. – Маю для вас пару цікавих пропозицій.

Хоча Северин у ту хвилину не мав ні настрою, ні жодних бажань, та все ж не відхилив знайомство з тим Зеником і байдуже буркнув:

– Та добре.

Десь, приблизно через півроку, буденний, непримітний і в «Лябіринті» ніким, крім самого Северина, не помічений, але доволі несподіваний випадок раптово підніс його як у власних очах, так і на недосяжну висоту серед львівських співаків. Хоча то піднесення відбулося непомітно, лише у Севериновій душі, зате незмірно потішило його самолюбство. Але таку неочікувану для себе приємність він нічим і

нікому не виказав.

Якось у день його виступу, після другої чи третьої пісні, під час танцювальної паузи, до нього підійшов хлопчик-посланець. Він вручив Северину конверт з листом і поцікавився, чи чекати йому на відповідь. Заінтригований Северин здивовано розкрив конверт. На фірмовому бланку ресторану «Брістоль», крім ввічливого привітання, було надруковано кілька лаконічних фраз: «Чекатиму Вас у своєму кабінеті у будь-який зручний для Вас час. Маю для Вас цікаві пропозиції». І підпис: «Зарембський».

– Хо-хо-хо-о-о! – втішно промовив Северин, акуратно склав листа, засунув його назад, до конверту і звернувся до хлопчика: – Не буде відповіді! Ніякої відповіді не буде! Лише, будь ласка, передайте на словах пану Зарембському, що зі мною – все гаразд! Запам'ятаєте? Не забудете? Все гаразд!

На сцені знову залунала музика. Посланець чемно вклонився і зник.

5

Чийсь грубий і хриплий голос над самим його вухом змусив Северина зупинитися і вмиль протверезіти.

– Ну, що вилупився? Позатикало? Колеги, а жеби-сь ви знали, що як будете подавати співочий голос, то будете при тім глухі на всі вуха! Га-га-га!!!

Регіт, який швидше нагадував бичаче ревіння, що вибухнув за сусіднім столиком, на мить заглушив загальний гамір зали. З відвідувачів ніхто особливо не здивувався і не звернув на то жодної уваги – такі вибухи реготу не дивина в «Лябіринті». Але тільки не для Северина. Для нього ті слова і той сміх були, як удар по карку старою штахетою з іржавими цъвеками!

– Та що ти вилупився, як баран на нові ворота, колего?! Не впізнав? – Той нарваний штрих і далі зачіпав Северина, а його п'ятеро нетверезих кумплів

тулилися за маленьким столиком і тужилися, бо мовчки дерли лаха, аж душилися.

Северин дещо відхилився назад і напружив свій погляд. Тільки тепер в тих збуях він упізнав нарешті ватагу личаківських батярів на чолі не з будь-ким, а з самим Орестом Щипом.

Северин ще раз, уже безнадійно зиркнув у бік переповненої, метушливої та гамірної зали, але вже не поривався кудись бігти. Й без того було видно, що він знову, цього разу вже завдяки тим личаківським засранцям, втратив свою незнайомку. Вона знову зникла і тепер її вже можна не шукати. А була ж майже на відстані витягнутої руки!

Северин у відчаї намагався зробити ще кілька кроків поміж скупчених столиків й щільної публіки. Та всі його зусилля виявилися марними. Він приречено зупинився, опустив голову, а потім повернувся до столиків з личаківськими збуями. Наближався до них з дурнуватою посмішкою, театралью простягнувши руки вперед, експромтом граючи зварйованого сліпого.

– Йой! Куго я виджу! Ку-у-урва ті маць бу-у-ула! Яке то щисьте вас туткай-во всіх видіти, кулегі! Ану, дай-но спробую, хто ту е? Йой! Та туткай одні рідні батяри!

Северин хіхікав, божевільно дивився кудись вбік, чи вгору, ляпав долонями личаківських батярів по головах, крутив ім вуха, щипав і тарбав їх за щоки, носи, підборіддя, плямкав пальцем по їхніх губах.

Личаківські збуї спершу невимовно тішилися з такого Севериногового мощного кавалу. Реготали, жартівливо й грайливо відбивалися від його рук, навіть підігравали. Але щодалі, тим більше ті його жарти трималися на межі. Пробираючись так по головах батярів між їхніми столиками, Северин затримав свої руки на плечах самого Ореста Щипа – Орка Щипавки, як його поміж собою називали всі личаківські. Він єдиний з-поміж своєї батярської компанії навіть не посміхнувся. Він мовчки, похмуро і незадоволено спостерігав за всіма Севериновими цирками. Невисокий на зріст, непримітний і невиразний, він був надзвичайно жорстоким та безжальним, справжньою грозою усього Личакова і вважався старшим понад усіма личаківськими збуями-батярами.

– А ту хто е? Ану-ану, дай-но впізнаю, хто то такий!

Несподівано рвучко Северин підняв за плечі Орка з-за столика.

Всі личаківські батяри за сусідніми столиками принишкли, мовчки спостерігали, чим то все скінчиться, і напружено-дурнувато посміхалися. Але й за багатьма іншими столиками в залі уважно стежили, що там той Северин витворює. А він, незважаючи ні на що, захоплено грав далі зварйованого сліпого, дивився кудись вбік, а руками обмацував плечі та голову Орка.

– Йой! А хто ту е? Хто ту такий? Йой! Щось ніяк не впізнаю! Йой, а шо то таке? Хто ту такий? Гі-і-і! Йой! Ледве впізнав-ем! Га-га-га! Та то е той шпindelь личаківський!

І Северин грубо провів відкритою долонею з розчепіреними пальцями по обличчю Орка, від чола до самого підборіддя.

А то вже була страшна образа, настільки страшна, що за львівським батярським кодексом в життю ніколи і нікому не прощалася, хто б не посмів таке вчинити. Личаківські підірвалися зі свої місць. Зала затихла і на секунду завмерла від гуркоту перекинутих столиків та незрозумілих криків. У ту ж мить, як по команді, чоловіки з публіки гуртом кинулися розбороняти розлючених батярів. Бо якби того не зробили, сталась би велика біда.

Той раптовий спалах люті між Северином і личаківськими у приміщенні «Лябіринту» вдалося загасити одразу ж. Щойно ватажок личаківських, грізний Орест Щип, якого боялися і поважали всі львівські батяри, грубо відштовхнув Северина, усі довкола вже були наготові, бо дуже добре знали можливий розвиток сценарію «дружньої» зустрічі між клепарівськими та будь-якими іншими батярами, особливо личаківськими, його кульмінацію і фінал, тобто чим усе могло скінчитися.

І самого Северина, і клепарівських, і личаківських вмить з усіх боків обступили моцні хлопці з постійних завсідників «Лябіринту» і відсунули по різних кутках. А то вже називалося – ситуація! Щойно градус розмови між батярами наближався до критичного ступеню, стурбований Зеник занепокоєно замахав руками до свого оркестру з вимогою негайно грати щось гучне, бадьоре і жваве!

Батяри, грізно відмахуючись від чемних та поважних клієнтів «Лябіринту», які все намагалися заспокоїти, урезонити їх, неохоче, та все ж повільно розійшлися по своїх місцях.

Та ненадовго.

У гострій словесній сутичці вони все ж домовилися стрінутися опісля десь на затишній вуличці, коли їм жодна курва не заважатиме принципово полагодити поміж собою деякі делікатні питання.

Такий, на початку затишний, майже домашній вечір у «Лябіринті», що передбачав приємне і радісне розгортання чарівного торжества доброї музики і співу, в одну секунду був зірваний. Тепер жорстока непередбачуваність розвитку наступних подій загрожувала будь-кому з відвідувачів дансінгу. І в залі запанувала загальна напруга та неспокій. Публіка, особливо жінки та дівчата, раптом забажали чимшвидше повертатися додів. І хоч як бідний Зеник Смага не намагався заспокоїти, розвеселити публіку дотепними віцями або ж новими піснями, йому то ніяк не вдавалося. Бо то вже був не його вечір!

Слава «Лябіринту» як про нейтральну територію, а тому цілком безпечне місце для всіляких забав, вмить розсипалася на порошок, неначе то був простий фокус, придуманий невправним цирковим ілюзіоністом.

Справді, з настанням ночі, неподалік «Лябіринту», в затишному скверику навпроти залізничної колії, все найцікавіше тільки-но зароджувалося.

Сходилися клепарівські на чолі з Северином і личаківські, яких грізно вів за собою відчайдушний Орко Щипавка. На підступах до визначеного місця пальці, кулаки, руки та плечі аж до хрускоту в суглобах розминалися ланцюгами, солдатськими ременями з важкими пряжками, стеками та кастетами. Справжня, моцна батярська забава щойно починалася, а в Севериновій голові все крутилися знову і знову слова з дурнуватої батярської пісеньки: «Там на розі, на Яновській, при вулиці Клепаровській».

Місяць був уповні. Висів непорушно у нічному небі, неначе гігантський цирковий прожектор, освітлюючи все довкола фантастичним, мерехтливим сріблястим сяевом. Електричні вуличні ліхтарі своїми плямами світла лише додавали містичного відчуття атракціону, окреслюючи окремі відтинки вулиці на Підзамчі,

неначе арену, де ось-ось мала розгорітися принципова сутичка двох непримиренних львівських батярських діляниць.

Вочевидь та зустріч мала повне право назватися історичною, бо такої кількості батярів, які підтягнулися звідусюди взяти участь у виясненні стосунків, Львів ще не бачив і, мабуть, не зміг би пригадати, чи коли-небудь ще таке траплялося в його історії.

Моторошні сутінки звідусіль повнилися зловісними тінями. Понад мовчазними натовпами батярів у такій чисельності, що це схвилювало їх самих і не в одного засмоктало десь в дупі, змушуючи її мимовільно втягнутися глибше досередини, Северин виділявся і своїм зростом, і кремезною статурою. Вів клепарівських сміло, впевнено, без жодної тіні страху. Та й хто би з клепарівських тої ночі ховався по кущах і відмовився стати під оруду Северина? Та з таким – хоч на край світу, в Гамерику, хоч до пекла!

А личаківські, на чолі з Орком Щипавкою, все гуртувалися на віддалі і чекали підходу клепарівських. Той Орко не виділявся з-поміж інших ні ростом, ні статурою, навпаки, серед своїх був найбільш непоказним, низькорослим, щуплим, кривобоком і згорбленим. Зате Орко Щипавка віддавна був ще тим чортякою, який сам вартував десятох, а то й сотні мурових батярів. І Северину в інші секунди по-справжньому холоділо на душі, коли він раптом згадував, проти кого йому нинька доведеться стояти.

Ніщо не порушувало благодатну тишу теплої літньої ночі. Лише на схилах Високого Замку голосно заливалися своїми безконечними співами, не відаючи ні про що інше у світі, щасливі і закохані солов'ї. Та ось зачовгали по гравію немощеної вулиці сотні кроків. Біжучи назустріч одні одним, дві групи батярів здійняли густу хмару куряви, яка в місячному світлі та променях вуличних ліхтарів виблискувала мільярдами грайливих діамантових іскор.

І коли відчайдушно, без зайвого шуму, аби не полахати сплячих міщан і не піднімати їх на непотрібний гвалт, лише у супроводі окремих звуків ухкання, гупання, ляскання, шипіння, сичання, шепотіння прокльонів та тихих зойків поранених в акомпанементі з дзенькотом та брязканням кримінальної зброї розпочалося основне батярське дійство, як одночасно з кількох вузьких бічних вуличок несподівано для всіх різко залунало різноголосе сюрчання поліцейських свистків. Але найгірше було те, що одночасно з пронизливим сюрчанням залунав грізний гавкіт, може, з десятка німецьких вівчарок.

Що тут почалося! Хтось одразу ж кинувся навтьоки невідомо куди! А деякі навіжені батяри у шаленому захваті продовжували духопелити один одного. Вікна навколишніх будинків, неначе за порухом чарівної палички, вмить загорілися вогнями. З усіх кутків, будинків, вікон одразу ж залунали на все Підзамче крики, свист, голосіння. З дзенькотом відчинялися, та одразу ж зачинялися вікна довколишніх помешкань у супроводі гвалтовного верещання жіночок, ніби їх усіх одночасно різали.

Рейвах починався знаменитий, якого сонний Львів давно вже не бачив! І описати того всьо не спроміг би ся жоден з більш-менш обдарованих львівських літераторів. Та тут би й таланту самого Івана Франка забракло! Хіба би порадити всім охочим читачам самим побувати у тому пекельному місиві. Ото би ім щось дало! Ото би ім щось прояснило! Та, на жаль, молоді і модні літератори того часу в ту знамениту ніч тихо й мирно спочивали собі в чистих і м'яких постелях десь на зовсім іншому кінці Львова.

Втікати Северин умів і любив. Але тільки тоді, коли ситуація ставала настільки безвихідною, що іншого способу порятуватися і не втрапити у руки дефензиви не виявилось. У всіх інших випадках, батярських перемовинах, подібних історіях до тих, яка трапилася сьогодні, Северин ніколи не відступав, стояв до останнього і кумплів своїх поранених ще ні разу не покинув на розправу супротивників. Та сьогодні трафився не той день!

Батярську забаву нагло перервали, щойно вона розпочалася! То хтось зі своїх, шляк би його трафив, мусів наклепати, донести в найближчий відділок! І поліції набігло стільки, що всім героям тої ночі, всім королям львівських вулиць, і клепарівським, і личаківським, і замарстинівським також, довелося кинутися врозтіч, хто куди.

Северин мчав нічними вулицями і тішився, відчував невимовний захват та піднесення – і честь батярську збережено, бо нічим не зганьбився перед тими личаківськими, і здоров'я свого не втратив у тій страшній сутичці, яка могла стати останньою в його житті, і бузя вціліла. Вийти з таких стрічей без жодної подряпини на твари – то велика справа! Северин майже летів над рідними, такими любими серцю львівськими вулицями.

Ось паркан. Сходи.

Двері в дворик. Дворик. От матолки! Хто ж на ніч білизну залишає сушитися!

Висока цегляна стіна.

Знайомі виступи і вибиті цеглини, аби вибратися нагору.

Так, вже на горі. Тепер зіскочити вниз.

Ще один дворик. Вихід на галерею внутрішнього балкона і через довгий коридор на іншу вулицю.

Тепер бігти до кінця вулиці і звернути праворуч. А сюрчання свистків і розлючений гавкіт псів хоча й долинає з кількох боків, та звучання те все слабшає.

Тепер звернути за ріг будинку.

Четвертий дім з краю. Забігти в браму глухого внутрішнього двору, з якого немає іншого виходу. Але там, на долівці того двору, під однією зі стін є дуже цікавий каналізаційний люк.

На самому краю хідника зарухався важкий чавунний люк. Він відсунувся чимдалі набік і з нього обережно вигулькнула, лише по самий ніс, Северинова голова.

На всі боки вулиця була порожньою й тихою. Нічна вільгість лагідно обіймала зморені за день будівлі, вкривала сизою росою чорну бруківку. Ліхтарі де-не-де висмикували з темряви освітлені плями безлюдного простору. Ніде ані шелесне. Северин спритним стрибком з ями опинився на вуличній бруківці. Немов бавлячись, засунув на місце важезний люк. Він спершу почув, а потім і помітив, як у самому кінці освітленої вулиці метушилися якісь люди з розлюченими песиками. Ті люди щось вигукували, верещали, шлякали, а песики нестримно гавкотіли, що чутно було на чверть Львова. І не соромно їм було людей будити! Северин нарешті здогадався, що то, мабуть, були поліцейські. Цікаво, а що вони там роблять у такий пізній час, на тих вулицях у батярському районі? Мабуть, шукають когось.

Северин поправив на собі маринарку й капелюха і, злегка насвистуючи мелодію нової пісеньки «Ми нині стрінулись знову...», аби не привертати до себе зайвої уваги, зникає невловимою тінню у м'якій темені батярських кварталів.

Після того недоречного і дурнуватою інциденту з навіженими личаківськими, які так необачно, і так брутально впхалися своїми кривими гембами в ту давню, інтимну Северинову історію з його невловимою незнайомкою, він пережив неспокійну, важку ніч.

Можливо, того вечора наміри личаківських в «Лябіринті» були мирними, навіть доброзичливими. Можливо, вони, щось там між собою порішивши, справді забажали помиритися і заприятитися з Северином, а заодно й з усіма клепарівськими. Хто ж про то тепер скаже, що в них тоді було на умі! І якби таке відбулося іншого вечора, за інших, нейтральних обставин, можливо, й стався б той довгожданий акт примирення між личаківськими та клепарівськими.

Якби ж то Северина того вечора ніщо інше не відволікало і він би, перед тим покрутивши для фасону носом, врешті пішов би на контакт, приятну розмову, мирову чарку, спільний стіл, гучну забаву і, як логічний результат отого всього – мир і вічну дружбу між клепарівськими та личаківськими!

Можливо, так і сталося б того вечора. Якби не раптовий, незграбний і такий необдуманий жест отого пришибленого збуя з Личакова, який в результаті пересрав усе на світі! Тепер про якусь «мирову» між клепарівськими і личаківськими всі у Львові мусіли забути навічно. Віднині ота правічна неприязнь, прадавнє суперництво між двома історичними львівськими дільницями, яке так чи інакше зачіпало сотні життів та доль їхніх корінних мешканців і яке періодично, в різні часи то згасало, то розпалювалося з новою силою, а тепер, в таку відносно спокійну, погідну пору взагалі могло зникнути і перерости в давно сподівану вічну дружбу, навпаки – і тож треба такому статися! – переросло у справжню війну! Тепер миру після всіх пам'ятних подій того вечора й ночі між клепарівськими та личаківськими не могло бути ніякого і ніколи!

А тут ще ті матолки, батяри замарстинівські влізли! І теж з благими намірами, вар'яти!

Того вечора, коли завдяки Северину, але цілком не за його провини, почалися оті з'ясування стосунків, замарстинівські спробували втрутитися, аби розборонити і розвести не на жарт озвірілих батярів, і так необачно вляпалися в історію, з якої тепер вже не знати, як мали вибиратися. Бо у тій сутичці клепарівських з личаківськими ім солідарно, з обох боків пригрозили – замарстинівські мусять визначатися, з ким і за кого вони, за тих чи за тих. Бо інакше, якщо почнуть спадати з того і ховатися по куцах, то й ті, і ті ім наваляють по самі вуха! І якої сраки вони в то влазили? – бідкалися після всього замарстинівські батяри. За кого ім тепер стояти?

Та назагал – то все дурниці і великі бздури, бо для Северина головною прикрістю того вечора залишалося те, що з вини тих зварйованих личаківських – він знову втратив свою незнайомку! А вона в ту мить, йому так здавалося, була як ніколи близько. Майже в його руках!

За кілька днів з'ясувалося, що до поліцейського відділку тої ночі чомусь найбільше потрапило саме замарстинівських батярів, які в тій історії були, як то кажуть – в Бога душу винні! А майже всім і личаківським, і клепарівським тої ночі вдалося втекти.

Після всього, що сталося, вже пізно вночі, Северин, ні з того ні з сього, приперся до Гальки, чим її неймовірно здивував і збентежив. Він до неї давненько не зазірав і сам уже потихеньку вирішив, що – все! З Галькою – покінчено! Доста! Так далі тягнути не можна! І він ніколи більше. А Галька, очевидно, вирішувала все по-іншому, зворотно, по-своєму, по-жіночому.

Вона у своєму серці плекала надію і вперто сподівалася, що її Северин довго без неї не витримає, повернеться. У неї був план. І по-жіночому хитро нічого не робила, аби якось пришвидшити його повернення, аби не сполохати. Швидше навпаки, всіляко демонструвала свою байдужість до нього, відверто фліртувала з іншими батярами, запускаючи цілу армаду жіночих хитрощів, аби знову пробудити в Севериновій душі, якщо не ревності, бо той скурвий син не ревнував ніколи, то хоча б жаль за втраченим, нову цікавість до неї, аби він знову прийшов, забажав її, аби він просив на колінах прощення. Отоді вона, ще покомизившись деякий час, змогла б обплести його павутиною своїх чарів ще більше, ще надійніше, та так, що він уже нізащо не зміг би ні вирватися, ні поворухнутися навіть, а вже тоді-і-і...

Але така раптова з'ява Северина перемішала всі її марення та надії, зруйнувала всі її плани та наміри. Бо по тих термінах, які визначала і прораховувала для себе Галька, активізація нового Севериного зацікавлення нею мала б розпочатися не раніше як за три-чотири дні. Та аж ніяк не сьогодні!

Неочікувана поява його у ту пізню пору, збудженого, шаленого, такого красивого і такого... ну, як йому відмовити! – спочатку зовсім збила її з пантелику. І що їй робити? Не виганяти ж його назад, у ніч! Вона не встигла навіть подумати, навіть розпитати щось, для годиться, як одразу ж вони опинилися в ліжку і почалася серія такого потужного, такого всеспопеляючого кохання, що нещасна і щаслива в ту мить Галька забула про все на світі, про всі свої надії, плани та наміри, відкинула подалі свій сором, дівочий гонор та честь і, втративши останні залишки свідомості, здалася! Остаточо і безповоротно!

Десь під кінець ночі вона, щаслива і знеможена від кохання, все линула, все тулилася до задуманого Северина, який лежав до всього байдужий і зосереджено вдивлявся у безвість темної стелі, а вона все обіймала, все його вицілювала, все лопотіла щось, несла якісь бабські бздури про те, як їм буде добре разом, як заживуть вони славно, безбідно, як вони згодом подумають про відкриття своєї крамнички у Львові, її батьки в Куликові з радістю допоможуть, бо вони вже давно, з усім серцем готові до цього, про те, як...

Северин спочатку просто відмахувався від її слів, потім кидав доволі гострі фрази, аби до неї дійшло, що зараз він не в тому настрої, і замовкла, схаменулася врешті! Але нічого не допомагало!

З Галькою справді коїлося щось кепське. Виглядало на те, що вона просто втратила глузд! Вона раптом забажала затримати Северина біля себе вже в цю ж хвилину і ніколи більше не відпускати! І нікому не віддавати! Нізащо!!! Ні за які гроші!!! Вона хапалася за нього, намагалася стиснути його мертвим обіймиськом ніби навечно. Вона просила, молила, благала, погрожувала, волала!

Северину цього стало задосить. Він схопився з того ідіотського металічного ліжка, яке так забембало його своїм скрипом, і, хутко вдягаючись, намагався її втихомирити й пояснити, що вона, м'яко кажучи, перегнула палицю, переступила червону креску, заборонену межу! Що так з ним не можна! Галька ридала, відчайдушно чіплялася за останню надію хоч якось затримати коло себе Северина, голою повзала на колінах, хапаючись за його ноги.

«Та ти глянь на себе! Та ти ж уся смальцем своїм запливла! Ти ж, крім шинки, шпондери, кишки, ковбаси своєї куликівської, ніц в світі більше не видиш!» – такими були останні Северинові слова, коли він полишив усю в сльозах нещасну Гальку і, гримнувши дверима, вибіг у передранкову зимну темінь, коли надворі ще й не починало сіріти. Потім він дорогою на своє клепарівське помешкання, скоцюрбившись від холоду в благоденській маринарці, вже починав шкодувати за ті, сказані спересердя слова про Гальку. Вона аж ніяк не запливла смальцем, просто дівка була статна, в тілі, струнка й висока. Красива. Навіть дуже красива. Тай про ті її ковбаси – чого це він аж так завівся? Ковбаси, шинку, шпондерки її сім'я виробляла знамениті, найкращі на весь Куликів. Северин кращої за їхню ковбасу, а особливо кишку, ще ніколи, ніде, ні в кого у Львові не куштував! Та й виручала Галька тими ковбасами Северина не раз.

Він відчув, як у нього гучно забуркотіло в животі.

І сама вона – дівка нічогенька. Зрештою, говорила правильні речі, житейські.

Ех, і що його робити?

Северин тоді так і не зміг заснути. І в такому гнітючому настрої, невиспаний та зморений, він приперся на своє місце праці в центрі міста коло тої клятої бруківки.

6

– С-севере! С-с-се-еве-ере-е! – знову шипіли ті придуркуваті батяри, привертаючи його увагу до якоїсь чергової вуличної дивовижі, аби потім знову потішитися і почесати свої язики. Робочий день майже добігав до кінця і пан-майстер Ромко якраз кудись зник зі своїми закрепами в пошуках придатного кльозету.

Як йому то все набридло! Як набридло!!!

Та щойно Северин, стоячи як завжди колінами в піску, перебираючи примхливі каменюки, знеможено, але грізно підніс важку голову догори, його в ту ж мить заціпило.

До нього наближалася вона, його таємнича незнайомка!

У легкому, елегантному платті, світлому капелюшку і тонких білих рукавичках, вона на ходу копірсалася у своїй сріблястій сумочці. А порівнявшись з Северином, вона «зовсім випадково» випустила з рук невеличкий предмет. Северин здивовано зиркнув униз, коли на пісок перед ним опустився рубіновий флакончик з парфумами, затканий золотим корком.

– Слава Богу, не розбився! І не пролилося! – Дівчина сміливо присіла навпочіпки біля самої Северинової голови, обережно підняла флакончик і обтрушувала та обдмухувала з нього піщинки.

Северин, залишаючись далі на колінах і впершись кулаками в пісок, не міг повірити власним очам! Перед ним була його незнайомка з «Лябіринту»! І коли він майже перед своїм носом побачив неймовірної краси гладенькі, округлі коліна, міцно поєднані між собою звабливою щілиною пружних ніг, яку далі прикривала тонка і легка шовкова тканина плаття, йому відібрало мову.

– Це дуже рідкісні парфуми, – наче ніц не сталося, очистивши флакончик від піску, продовжувала незнайомка так, ніби вони були давно знайомі. – І дуже дорогі для мене! Бажаєте відчути аромат?

І, не чекаючи ніякої відповіді, незнайомка відкриває флакон.

Вона проводить ним у повітрі перед самим носом вкрай ошелешеного Северина.

Йому паморочилося в голові цілий день, гуділо ще з минулої ночі. А щойно, випадково побачивши свою незнайомку, ті його памороки лише посилюлися. Коли ж у його ніздрі вдарив той п'яний і терпкий, магічний аромат екзотичних парфумів, в очах йому геть потемніло від памороків, вони мимовільно закотилися догори і Северин, по-справжньому, мало не втратив свідомість. Лише якимось чудом йому вдалося уникнути повного затьмарення і втриматися на піску у тій самій позі, накарачках.

А дівчина без жодного слова закрила флакон, сховала його назад у сріблясту торбинку, пружно виструнчилася на міцних ногах і, злегка розправивши на собі плаття, впевненим кроком, не озираючись, рушила вулицею далі в своїх справах.

Северин лише зміг провести її довгим поглядом, а потім ще якийсь час мов бик мотав головою, намагаючись повернутися до тям.

А батяри вже пирскали, душилися від сміху, катулялися довкола купи бруківки. Северин повільно повернув важку, затуманену голову в їхній бік. Ще кілька разів хитнувши знеможено головою, він сів у пісок, бо піднятися на ноги йому вже було несила.

Екзотичний, дивовижний аромат парфумів незнайомки одразу ж настільки глибоко проник у якісь невідомі ділянки його мозку, що Северин добре відчув і чітко побачив, ніби у світі з'явилися зовсім нові кольори, не бачені раніше нюанси. І той переверот у його свідомості можна було б порівняти хіба що з переверотом у кінематографі, коли до якогось часу відображення самого життя і всього довкола було одноманітним, неначе чорно-білий фільм. Але якогось дня, коли ти навідуєшся до кінотеатру, а там раптом – бац! і показують кольорове кіно! Приблизно так Северин уявляв собі те, що тоді творилося в його голові, хоча насправді усі ті процеси були набагато складнішими. Він сидів, обхопивши коліна руками, свого нерозлучного капелюха насунув аж на самий кінчик носа, аби прикрити очі і не бачити тих вар'ятів, які безуспішно намагалися зачепити Северина словами і розкрити його на перчену розмову про кобів.

Він не відгукувався на жодне запитання, не реагував на всілякі зачіпки, залишався глухим до всіх і до всього, і що далі, все глибше проникав у себе. Батяри швидко полишили Северина, який ніяк до них не відгукувався, знайшли собі щось цікавішого і тіснилися купою на віддалі.

А Северин, перебуваючи думками десь дуже далеко поза всім світом, вирішував, як тепер йому жити далі і як бути.

Раптом він рвучко підвівся, ледве втримуючись на ногах. Вловивши тілом рівновагу, випрямився, потягнувся на всі боки всіма членами аж до хрускоту в кістках, насунув капелюха на потилицю, підійшов до своєї маринарки, підніс її та обтріпав з усіх боків у повітрі.

– Я йду! З мене досить на сьогодні! – кинув хлопцям Северин і, закинувши маринарку на плече, захвав одну руку в кишеню штанів.

– Зачекай, Севере! Пан Ромко скоро повернеться! Почнуть рипіти! Зачекай! – Батяри намагалися втримати Северина, але намарне. Він уже рушив вулицею у керунку до центру.

– Скажете йому щось! Всім – честь! – ідучи кинув ім, не озираючись.

Він не знав, куди йде.

Не знав, чого і за чим іде.

Не розумів, що його підірвало з місця, змусило завчасно покинути працю та й попертися у безвість, у заманливий передвечірній простір цього славного міста.

Він не знав, що його веде, яка сила так нестримно затягує у той вир.

Він усе просувався, ступав своїми змореними ногами кудись далі і дивувався сам собі, куди це він крокує, бо ніякого напрямку він своїм ногам не задавав. Виходило так, що то не він керував своїми бажаннями, а його ноги керували ним і вели кудись доволі впевнено.

Що такого могло з'явитися у його голові, душі і серці нового, незвіданого і могутнього, що змусило його, незважаючи ні на що, ні на втому й безсоння, ні на помутніння в голові від випитого, покинути місце праці й податися у безвість, у новий і ще незвіданий світ.

Що його аж так вабило?

Невже ті невидимі, мікроскопічні часточки містичного аромату незнайомки, які так міцно засіли десь глибоко всередині і збуджували немилосердно всі його нутрощі?

Він про це не думав.

Не міг думати.

Не вистачало сил взагалі про щось думати.

Він просто йшов, зосереджено втупившись у сірі плитки хідника. Покірно плентався туди, куди вели його ноги.

Життя вечірнього Львова у всі віки відзначалося особливою принадністю, незалежно від того, які часи доводилося йому переживати. І яка б доля не спіткала це героїчне місто – навали орди, облога, війна чи мирні дні, голод, мор, пожежі чи всілякі руїни, здавалося, ніяким чином не могли вплинути на спокусливі принади вечірнього Львова, чарівного міста, повного вогнів.

Вулиця нарешті звільнилася від нестерпної денної спеки та задухи і поступово оживала. Призахідне сонце мідно-бронзовим сявом вкривало дахи будинків та вікна верхніх поверхів. Сутінки з кожною хвилиною все густішали і згладжували гострі лінії, облагороджували обриси будинків. Шурхотіли рифлені жалюзі крамниць, ховаючи на ніч вітрини та двері. Дрібні вуличні торговці, перекупники та невеликі ятки з найрізноманітнішим товаром потрохи згортали свою, таку малоприбуткову комерцію і пакувалися.

Після тих дрібних «комерсантів» на всьому центральному обширі міста залишалися купи сміття, різного мотлоху, гори зіпсованого товару чи зогнилих за день продуктів. Тоді за роботу бралися львівські сміттярі. Тепер вони панували на вулицях – починалася їхня вечірня зміна. Не змигнувши оком, з'являлися фіри з величезними ящиками для сміття та візки. Робота кипіла, завзято шурхотіли по львівській бруківці, по сірих плитках хідників мітли, гралі, шуфлі. І чудесним чином, за дуже короткий час всі львівські вулиці, очистившись, відроджувалися, ставали знову привабливими вже для вечірніх, нічних принад.

Щойно Львів завершував свій трудовий день, як на зміну йому з'являвся інший, не менш важкий – Львів вечірній. Коли одні заклади вже зачинялися, інші щойно розпочинали роботу – відчинялися ширше двері крамниць, кав'ярень, ресторанів, кіна. Біля дансингів та театрів юрмилася розкішно вбрана публіка, і з вікон усіх розважальних закладів линули, запруджували місто перші звуки джазу. І виходили на передвечірні вулиці перші кишенькові злодії, повії та їхні сутенери.

Вогні великого міста заманювали, змушуючи всіх охочих бездумно віддаватися у його солодкий полон і легко лягати на хвилі безтурботного гріха, сповна випити чашу пропонованих містом спокус.

Северин давно про це дуже добре відав. Хоча й зазнав змалечку важкого життя і сам спробував на смак усю його гіркоту, все ж почувався щасливим лише від одного усвідомлення, що він – львів'янин! І що йому надзвичайно поталанило народитися саме тут, на відміну від усіх інших нещасних людей, яким так не повезло в житті, бо вже ніколи не зазнають солодкої втіхи – назвати себе правдивим львів'янином.

Якось у дитинстві старий мудрий батяр порадив йому, коли на катехізації панотець раптом питає, що таке українська діаспора, відповісти так: то є всі українці світу, котрі мешкають поза межами Львова. Тоді, малим, він ще не зміг відчувти всю сіль цього батярського дотепу. А тепер добре знав і погоджувався, що весь український нарід ділиться на львів'ян і українську діаспору. Він давно вже спробував майже всі вечірні й нічні, таємні принади Львова. І недаремно про це місто складено стільки пісень. Бо що ще залишається батярській душі, котра спокусилася вечірнім Львовом? Тільки співати!

Северин усе це дуже добре знав, але сьогодні був збентеженим, він не йняв віри, що таке щось могло з'явитися у місті йому невідоме, про що він не здогадувався, але дуже прагнув розкрити.

Аж раптом гостро відчув збудливий аромат, який не давав йому спокою кілька останніх годин. Северин завмер, прилип до краю стіни, одним скоком сховався за нею. Виглядав одним оком на людну вулицю.

Він не помилився.

То була вона.

Северин уважно спостерігав за нею зі свого сховку.

Він ще не знав, навіщо це все робить, навіщо йшов за нею, шукав її. Лише несподівано відчув, що йому стало приємно непомітно спостерігати за всіма її діями, рухами, жестами, залишаючись невидимим, стежити за нею, переслідувати її всюди.

Його охопила якась пристрасть переслідування.

Полювання на жінку?

Вона довго крутилася біля виставлених на вулиці букетів великої і неймовірно дорогої крамниці квітів Марцелія Краєвського. Примірялася то до одного букету, то до іншого. Врешті зайшла досередини. Северин вийшов зі своєї засідки і прошмигнув на інший бік вулиці, ближче до квіткової крамниці, та зник у новій схованці.

Вона вийшла у супроводі галантного власника крамниці, який ніс перед собою величезний, загорнутий у тонкий папір оберемок білих троянд. За ними вийшов хлопець, вочевидь посланець. Вона витягнула зі своєї торбинки візитівку, вручила її хлопцеві, а власник передав йому оберемок троянд. Хлопець вклонився і відійшов. Вона ще хвильку перемовлялася з квітникарем, який усе кланявся, і, попрощавшись з ним, неквапно рушила вулицею далі.

Северин – за нею.

Наступною була крамниця найдорожчих французьких парфумів Роша. Там вона теж провела доволі часу.

А на Львів опустилися справжні сутінки, і Северин у своїх засідках усе більше відчував нічну прохолоду. Нарешті вона покинула крамницю парфумів і, не озираючись, пішла центральними вулицями, аж поки не зайшла в дорогу каварню, замовила чай і сирник.

Северин відчув голод. В інший час знайшов би, як його втамувати. А тепер – що? Мусів терпіти.

Вона вийшла з каварні і вперше зупинилася, роззиралася по вулиці, ніби вибираючи, куди ж тепер їй прямувати. З Гетьманської звернула до Марійської площі, пройшла повз образ Матки Божої, перейшла Легіонів, на вулицю Коперніка, до Пасажу Міколяша.

Северин пришвидшив хід. Він боявся загубити її в натовпі, у той же час намагався залишатися непоміченим.

На Коперніка вона побула недовго. Очевидно, у неї з'явився чіткий план. Северин з-за рогу будинку помітив, як вона зайшла до кіна. Там якраз відбувалася прем'єра нового польського фільму – патріотична, але неймовірно довга, аж на дві серії, нудна стрічка про польських легіонерів.

Ну-у-у! То вже надовго! Северин і розсердився, і здивувався – невже вона такі фільми дивиться?! Він уже хотів плюнути на все та й вертатися додів. Але щось його стримувало. Щось змусило його вирішити дочекатися.

Центральні вулиці засяяли електричним освітленням. Справжнє нічне життя міста набирало обертів. Удень такий стомлений, знедолений безпробудною працею, безпросвітнім життям старезний Львів уночі перероджувався, неначе типовий скурвий син – підстаркуватий львівський фацет, король нічних вулиць, фраер, сластолюб і альфонс, в якого ще з'являвся дриг, коли бачив перед собою фаннюську, молодесеньку кобітку.

Северин пройшовся перед сяючим входом до кінотеатру, де вже розпочався останній сеанс. Чекаати йому доведеться не менше двох годин. Знічев'я він розглядав афіші та анонси нових фільмів.

«Дракула. Привид ночі», «Фантомас». А ото мав би бути цікавий фільм – «Набережна туманів» з Жаном Габеном у головній ролі. Северин обожнював Габена! По кілька разів переглядав усі фільми з його участю. Йому взагалі французьке кіно подобалося навіть більше, ніж американське. А це що? Нові документальні фільми Лені Ріффеншталь – «Олімпія», «Тріумф волі». Колосально! Северин переглянув усі афіші, перечитав усі фільмові анонси, але часу до кінця сеансу все одно залишалося ще дуже багато. І він вирішив пошпацерувати вулицею туди й назад кілька разів та й так убити час. Не стовбичити ж йому на одному місці!

Недалеко від кінотеатру він зупинився. Його слух привабили гарні джазові пасажі у супроводі приємного жіночого голосу. Ті звуки й спів долинали з великого прочиненого вікна одного з чисельних на цій вулиці ресторанів, кожен з яких змагався, заманюючи до себе усіма можливими способами талановитих музикантів та цікавих виконавців. Видно, цьому ресторану останнім часом таланило більше від інших закладів. З його великої зали на вулицю линули справді чудові, у доброму виконанні мелодії та гарний спів.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Купити: https://tn.knigapoisk.com/arkan_andr-y/batyar-z-kleparova

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)